

Evaluatie start- en uitvoeringsfase Water Werkt in Beek en Ubbergen

**Rapportage van de Stuurgroep Water Werkt in
Beek en Ubbergen**

Drs. ing. B.J. van Dijck

Gemeente Ubbergen

Voorwoord

Het evaluatierapport over de start- en uitvoeringsfase van het project Water Werkt is in het kader van een beroepsoriënterende stage tot stand gekomen. Met deze beroepsoriënterende stage rond ik de studie Milieu-Natuurwetenschappen aan de KUN af.

Met plezier ben ik gedurende drie maanden naar het Waterschap Rivierenland te Tiel gegaan. De begeleiding aldaar heb ik gekregen van Marjolein Reijnierse en Leon Dielen. Beide wil ik bedanken voor hun tijd en de tips die ze mij gegeven hebben. Rob Leuven, die mij begeleid heeft vanuit de KUN, wil ik bedanken voor zijn theoretische tips en de kritische opmerkingen over het verslag. Verder wil ik alle geïnterviewden bedanken voor hun tijd en het geven van informatie over het project. Het was zeer interessant om de mening van de verschillende betrokken partijen te horen en om verschillende organisaties te bezoeken. Speciale dank gaat uit naar Marnix de Vriend, Frits Meurs, Gwendolijn Vugs en Peter Scholtens voor het aanleveren van informatie.

De gemeente Ubbergen wil ik nog veel succes wensen met het afronden van de laatste werkzaamheden en de nazorg voor Water Werkt.

Dit rapport is besproken en aangevuld door de stuurgroep van dit project. Met instemming van de stuurgroep wordt dit rapport uitgebracht als rapportage van de stuurgroep.

Bas van Dijck

Tiel, februari 2003

Samenvatting

De gemeente Ubbergen heeft in de periode oktober 1999 tot en met het voorjaar 2003 het project 'Water Werkt' uitgevoerd. In dit project zijn diverse problemen aangepakt, zoals wateroverlast, basisinspanning (reductie van 50% van de vuilemissie vanuit de riolering), afkoppeling bronwater dat het riool instroomde, verdroging in de polders en vermindering van kwelwater waardoor kenmerkende flora en fauna verdween. Het integrale projectplan is op interactieve wijze ontwikkeld met diverse actoren. Hiertoe zijn eerst doelstellingen en financiële randvoorwaarden vastgelegd. Vervolgens zijn een stuurgroep, een klankbordgroep, een kerngroep en diverse projectgroepen (cultuur, natuur en communicatie) ingesteld om de doelstellingen uit te werken. Voor het bedenken van maatregelen en de implementatie is tevens intensief contact geweest met de bewoners van de dorpen Beek en Ubbergen.

Voor de evaluatie van de start- en uitvoeringsfase van Water Werkt is schriftelijk materiaal bestudeerd en zijn een aantal leden van de stuurgroep, diverse projectgroepen en klankbordgroep geïnterviewd. Het college van burgemeester en wethouders en de bewoners van Beek en Ubbergen zijn voor deze evaluatie niet geïnterviewd.

De volgende doelstellingen zijn gehaald:

- Het afkoppelen van woningen en wegen op de stuwwal;
- Het afkoppelen van bronnen;
- Het infiltreren van afgekoppeld bron- en regenwater;
- Het benutten van afgekoppeld bron- en regenwater voor herstel van ecologische verbindingzones en kwelsystemen;
- Het bovengronds halen van water door middel van beken en goten;
- Het tegengaan van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied tussen de polders van Beek en Ubbergen.

Enkele doelstellingen zijn nog niet geheel gehaald:

- Het afkoppelen van woningen en wegen onderaan de stuwwal;
- Het herstel van de ecologische verbindingen en kwelsystemen en –vegetaties.

Belangrijke oorzaken hiervoor waren:

- De angst voor wateroverlast;
- De voordelen van afkoppelen werden door de bewoners niet ingezien;
- Te laat van start gaan van realisatie van deze doelstellingen;
- Vertraging ophogen grondwaterpeil.

De belangrijkste succesfactoren die uit de evaluatie naar voren zijn:

- Lef van de gemeente om in het project veel gemeenschapsgeld te investeren;
 - Korte bestuurslijnen, door kleinschaligheid van de gemeente;
 - Enthousiasme van bewoners en leden van klankbordgroep, stuurgroep en projectgroepen;
 - Zonder gedetailleerde plannen en ervaring aan de uitvoering beginnen (besparing tijd en geld);
 - De interactieve aanpak, waardoor draagvlak ontstond;
 - Het integrale karakter, waardoor projecten met elkaar konden meeliften;
 - De beschikbare tijd (kort) en middelen, waardoor het project niet stil kon blijven staan en snel beslissingen genomen werden.
-

De belangrijkste faalfactoren zijn:

- Onderschatten van de kennis van de klankbordgroep;
- Het nemen van besluiten op detailniveau in de stuurgroep;
- Onvoldoende overzichtelijk kunnen krijgen van de financiën;
- Slechte verdeling van tijd over de verschillende clusters;
- Onvoldoende vooronderzoek, door beperkte tijd.

De ervaringen die opgedaan zijn tijdens Water Werkt zijn van belang voor andere integraal waterbeheer projecten. Men moet rekening houden dat:

- Het project kleinschalig aangepakt moet worden;
- Veel kennis bij de bevolking is (klankbordgroep);
- Een interactieve aanpak vaak noodzakelijk is.

Inhoud

Voorwoord
Samenvatting
Inhoud

<u>1 Inleiding</u>	1
<u>1.1 Beleidskader</u>	1
<u>1.2 Water Werkt</u>	1
<u>1.3 Doel- en vraagstelling</u>	4
<u>1.4 Werkwijze</u>	4
<u>1.5 Leeswijzer</u>	5
<u>2 Globale procesbeschrijving</u>	7
<u>2.1 Algemeen proces voor integrale waterplannen</u>	7
<u>2.2 Processen in Water Werkt</u>	7
<u>2.3 Financiën</u>	10
<u>3 Resultaten clusters</u>	13
<u>3.1 Cultuurtechniek</u>	13
<u>3.1.1 Afkoppelen bronwater</u>	13
<u>3.1.2 Afkoppelen woningen</u>	15
<u>3.1.3 Aanleg beken en goten</u>	16
<u>3.1.4 Infiltratievoorzieningen</u>	17
<u>3.1.5 Waterzuivering</u>	18
<u>3.1.6 Basisinspanning</u>	18
<u>3.2 Natuur</u>	18
<u>3.2.1 Cluster 1</u>	19
<u>3.2.2 Cluster 4 en 5</u>	19
<u>3.3 Recreatie en cultuurhistorie</u>	21
<u>3.4 Communicatie</u>	23
<u>3.4.1 Mondelinge communicatie</u>	23
<u>3.4.2 Schriftelijke communicatie</u>	25
<u>3.4.3 Vergelijking communicatie soortgelijke plannen</u>	26
<u>3.5 Cluster 8 & 9</u>	27
<u>4 Een interactieve aanpak</u>	29
<u>4.1 Definitie interactief beleid</u>	29
<u>4.2 Succes of falen van interactief beleid</u>	29
<u>4.3 Interactief beleid Water Werkt</u>	30
<u>4.3.1 Openheid</u>	31
<u>4.3.2 Duidelijkheid vooraf over de rol en inbreng van het bestuur en die van de participanten</u>	31
<u>4.3.3 Meerwaarde van participatie</u>	32
<u>4.3.4 Constructieve relatie</u>	32
<u>4.3.5 Geschikte problematiek</u>	33
<u>4.3.6 Voldoende personele capaciteit en hulpmiddelen</u>	33
<u>4.4 Bestuursstijl</u>	34

5 Faal- en succesfactoren	35
5.1 Succesfactoren	35
5.1.1 Communicatie	35
5.1.2 Organisatie	35
5.1.3 Financiën	36
5.1.4 Het integrale karakter	36
5.2 Faalfactoren	37
5.2.1 Tijd	37
5.2.2 Organisatie	37
5.2.3 Afkoppelen	38
 6 Conclusies en aanbevelingen	 40
6.1 Inhoudelijke resultaten	40
6.2 Proces	40
6.3 Algemene conclusie	41
6.4 Aanbevelingen	41
 Literatuurlijst	 44
 Bijlage I Lijst met geïnterviewden	 i
Bijlage II Beschrijving clusters	ii
Bijlage III Toelichting subsidies	v
Bijlage IV Beleidspunten voor het afkoppelen van woningen	vi
Bijlage V Publicaties	viii
Bijlage VI Verschillende bestuursstijlen	x

1 Inleiding

1.1 Beleidskader

In de derde Nota Waterhuishouding (NW3) is een nieuwe strategie uitgezet onder de noemer integraal waterbeheer (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1989). Integraal waterbeheer is daarbij als volgt gedefinieerd: “Samenhangend beleid en beheer dat de verschillende overheidsorganen met strategische taken en beheertaken op het gebied van het waterbeheer voeren in het perspectief van de watersysteembenadering. Hierbij wordt rekening gehouden met zowel de interne functionele samenhang (de relaties tussen kwantiteits- en kwaliteitsaspecten van het oppervlaktewater en het grondwater) als de externe functionele samenhang (de relatie tussen waterbeheer en andere beleidsterreinen als ruimtelijke ordening, milieubeheer en natuurbeheer). Integraal waterbeheer bleek een succes en is daarom in de vierde Nota Waterhuishouding voortgezet (NW4) (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998). In de vierde Nota Waterhuishouding wordt echter veel nadrukkelijker ingegaan op de relatie tussen waterbeheer en de ruimtelijke ordening. Het goed omgaan met water in de stad geldt sinds het verschijnen van NW4 als een van de speerpunten (Geldof, 2002).

Voor integraal waterbeheer in stedelijke gebieden was de traditionele beleidsvorming, een eenzijdig proces, niet geschikt. De overheid maakt daarbij volgens haar eigen inzicht en deskundigheid een plan en probeert daar via communicatie draagvlak voor te verkrijgen. Uit ervaring blijkt dat deze vorm van beleidsvorming niet effectief is (Van Woerkum, 2000). Het plan wordt vaak niet geaccepteerd door de burgers, waardoor een kloof tussen de burgers en overheid ontstaat. Daarom wordt er in de praktijk aan gewerkt om deze relatie te verbeteren door middel van interactieve beleidsvorming. Een interactieve beleidsvorming is er met name op gericht om de kloof tussen overheid, burgers en andere actoren te verkleinen en kan een belangrijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van maatschappelijke draagvlak voor beleidsbeslissingen.

In de NW3 (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1989) is globaal beleid geformuleerd voor de oplossing van grondwaterproblemen en overstortende rioolstelsels in de bebouwde omgeving en wordt aangegeven dat de emissies vanuit rioolstelsels moeten worden gereduceerd met 50%. Dit beleid is vertaald door de Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren CUWVO naar concrete richtlijnen voor vergunningverlening door waterkwaliteitsbeheerders (CUWVO, 1992). De inspanningsverplichting van gemeenten om de vuilemissie vanuit het rioolstelsel te laten voldoen aan een (fictief) referentiestelsel wordt aangeduid als de basisinspanning (Geldof, 2002).

1.2 Water Werkt

De gemeente Ubbergen moest, zoals alle gemeenten van Nederland, de basisinspanning voor 2005 halen. Ten tijde van het opstarten van het project Water Werkt speelden in de gemeente Ubbergen echter meer problemen bij de waterhuishouding. Tijdens hevige regenbuien was de capaciteit van de riolering te klein. Hierdoor vond er overstort van de riolering plaats en konden grote hoeveelheden regenwater niet worden afgevoerd. De gevolgen waren regenwaterstromen die op de stuwwal zorgden voor erosie en onderaan de stuwwal zorgde het water voor veel overlast in woningen en winkels. De oorzaken waren de grote hoeveelheid verhard oppervlak die rechtstreeks op het riool was aangesloten en het schoon bronwater uit de stuwwal dat direct de riolering instroomde. Andere problemen van de directe afvoer naar

het riool waren de verhoogde kosten van verpompen van rioolwater en verlaging van het rendement in de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi). Naast de te lage capaciteit van de riolering, waren sommige delen van de riolering aan vervanging toe.

Op sommige delen van de stuwwal stroomde het regenwater het dal (natuurgebied) in, waardoor er door erosie zand en puin het dal inspoelde. Hierdoor verdween een groot deel van de kenmerkende vegetatie.

Naast wateroverlast op en onderaan de stuwwal kwam in de polder van Beek in de jaren negentig de verdroging aan de orde. Door de directe afvoer naar het riool, was er sprake van verminderde infiltratie in de stuwwal. Hierdoor werd de tegendruk verlaagd, zodat er minder kwelwater aan de oppervlakte kwam. Tevens verminderde het kwelwater door de aanleg van de provinciale weg en hierdoor verschaalde de flora en fauna. De overheid en (particuliere) natuurorganisaties financierden daarom de aanpak van de verdroging in de polder. Het gebied werd in het Natuurbeleidsplan van de overheid zelfs aangewezen als waardevol natuurgebied (Ministerie van Landbouw, Natuur & Visserij, 1990). Tevens moet in het kader van het provinciaal beleid een ecologische verbindingzone tussen de stuwwal en Ooijpolder gerealiseerd worden (Provincie Gelderland, 1996 a en b).

In Beek en Ubbergen werd door het Platform Toerisme een waterrad en een fontein aangelegd om het water weer in het dorp te laten leven. Het afgekoppelde water zou gebruikt kunnen worden voor het aanzicht van het dorp waarbij het waterrad en fontein geïntegreerd kunnen worden.

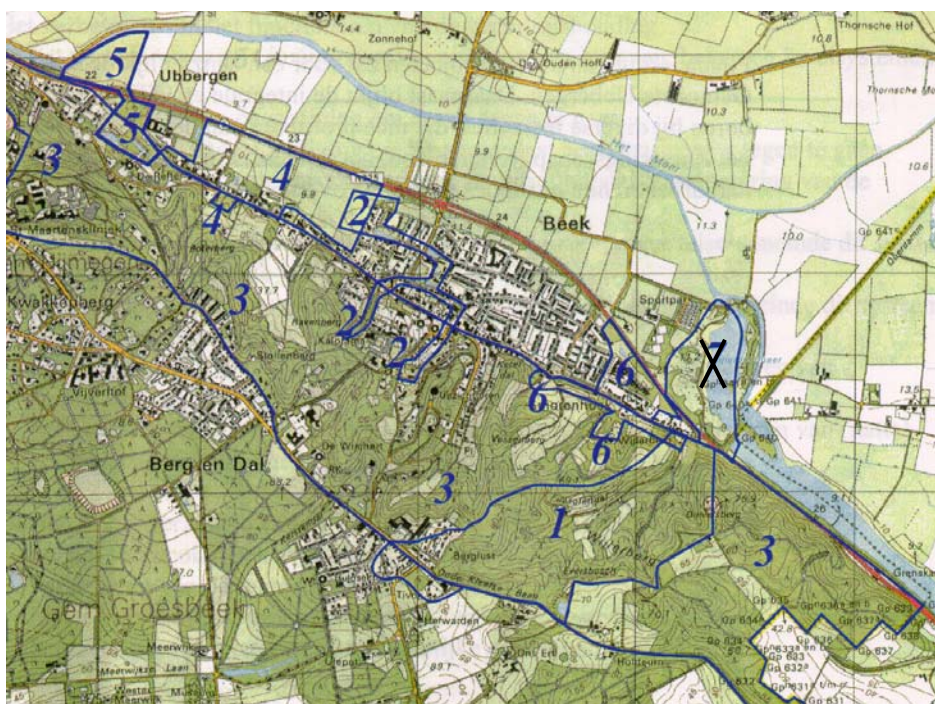
In 1997 is door de gemeente Ubbergen aan ingenieursbureau Moons en Buro Hemmen opdracht gegeven om, in het kader van Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging (GeBeVe), een plan van aanpak te ontwikkelen om bovenstaande problemen aan te pakken. De aanpak heeft, gezien de uiteenlopende problemen en de complexiteit, een integraal karakter gekregen, waarbij een interactieve aanpak noodzakelijk was om draagvlak bij de bewoners en andere actoren te vormen. Het project Water Werkt was geboren. In het voor- en achtergrondsdocument waren de volgende doelstellingen geformuleerd (Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999):

- het verbeteren van de inzijging om verdroging van bronnen, beken en kwelsystemen tegen te gaan;
- het verbeteren van de inzijging om erosie tegen te gaan;
- het verbeteren van de inzijging om wateroverlast benedenstrooms tegen te gaan;
- herstel van (verstoorde) watersystemen, inclusief herstel of verbetering van de waterkwaliteit;
- het afkoppelen van hemelwater van het riool- en zuiveringsstelsel teneinde dit systeem zo doelmatig mogelijk te benutten;
- het afkoppelen van bronwater van het riool- en zuiveringsstelsel teneinde dit systeem zo doelmatig mogelijk te benutten;
- het benutten van bron- en beekwater voor het herstellen of regenereren van kwelsystemen en –vegetaties;
- het benutten van bron- en beekwater voor het herstellen of regenereren van natte ecologische verbindingen;
- herstel van ecologische verbanden en verbindingen;
- verbetering van de recreatieve beleving van het water en herstel van cultuurhistorische waarden van watersystemen;
- het tegengaan van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen, zoals bebouwing op voor natuurontwikkeling aangewezen gebieden;

- communicatie over de deelprojecten met de lokale bewoners.

Uit de bovenstaande doelen zijn zeven clusters ontstaan, die zich onderscheiden op grond van hydrologische, ecologische of functioneel ruimtelijke samenhang (zie afbeelding 1.1):

1. Herstel bronnen op stuwwal;
2. Beken in Beek I;
3. Waterretentie op de stuwwal;
4. Herinfiltratie en optimalisatie Polder van Beek;
5. Ecologische verbinding Bronnenbos De Refter;
6. Beken in Beek II;
7. Communicatie rondom project verbetering Stad en Natuur Beek-Ubbergen;

Afbeelding 1.1: De dorpen Beek en Ubbergen verdeelt in clusters.

Gelet op de brede doelstelling van Water Werkt moesten er voor de uitvoering en financiering en voor het opstellen van het plan veel actoren bij het project betrokken worden. Deze actoren hebben in de organisatie op diverse niveaus een plaats gekregen, namelijk stuurgroep, klankbordgroep, kerngroep, projectgroep cultuurtechniek, projectgroep natuur en de werkgroep communicatie (figuur 2.2).

Water Werkt is om verschillende redenen een voorbeeldproject geworden:

1. de interactieve besluitvorming om een draagvlak bij de bewoners te creëren en hierdoor medewerking te verkrijgen;
2. de locatie: veel verschil in hydrologie en bodem op een relatief gezien kleine oppervlak;
3. de situatie dat water vanuit een natuurgebied het stedelijk gebied instroomt en daarna weer een natuurgebied instroomt;
4. de integrale aanpak van de bovengenoemde problemen;
5. de vele subsidies die verkregen zijn;
6. en de korte termijn voor realisatie van het project.

1.3 Doel- en vraagstelling

Omdat Water Werkt een voorbeeld project is, is er behoefte bij de verschillende actoren om de resultaten en het proces van het project te bundelen en te evalueren. Het doel van de voorliggende evaluatie is ***het beschrijven en beoordelen van het proces dat geleid heeft tot realisatie van de doelstellingen en draagvlakvorming onder de bewoners en het beschrijven en beoordelen van de inhoudelijke resultaten aan de hand van de doelstellingen. Dit om te dienen als informatiedocument bij andere waterprojecten.***

De procesmatige evaluatie zal zich richten op de hoofdlijnen van het proces. Voor de evaluatie van draagvlakvorming is bestudeerd welke vorm van interactie en communicatie het meest heeft bijgedragen aan het draagvlak. De evaluatie van de inhoudelijke resultaten is gericht op de behaalde resultaten m.b.t. de hoofddoelstellingen en niet op de doelstellingen van de deelprojecten.

Om bovenstaande doelstelling te bereiken, zijn bij het opstellen van dit evaluatierapport de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

Inhoudelijk:

- Wat waren de oorspronkelijke doelstellingen van het project?
- Welke doelstellingen zijn bijgesteld en wat is daarvoor de reden geweest?
- In hoeverre zijn de inhoudelijke doelstellingen behaald?
- Waardoor zijn de inhoudelijke doelstellingen wel of niet gehaald?

Proces:

- Hoe is de organisatie en de samenstelling van de organisatie tot stand gekomen?
- Hoe is de planvorming en realisatie tot stand gekomen?
- Wat waren de succes- en/of faalfactoren in het proces?

Interactief beleid:

- Welke communicatiemiddelen voor het vormen van draagvlak zijn er gebruikt?
- Welke communicatiemiddelen voor het vormen van draagvlak is het meest doeltreffend geweest?
- Zijn er tussen Water Werkt en vergelijkbare waterprojecten bij andere gemeenten duidelijke overeenkomsten en tegenstellingen in communicatiemiddelen?

1.4 Werkwijze

De doelstellingen, het proces en de inhoudelijke aspecten van het project zijn beschreven aan de hand van het beschikbare schriftelijk materiaal. Deze resultaten zijn gebruikt om vragen op te stellen voor interviews. Deze interviews zijn afgenomen bij leden van de stuurgroep, de projectleider vanuit de gemeente en betrokken vanuit Waterschap Rivierenland en hadden als doel belangrijkste faal- en succesfactoren en het proces te beschrijven. Aan de hand van deze resultaten is een tweede interviewronde geweest met tien leden van de stuurgroep, klankbord, projectgroep cultuurtechniek en projectgroep natuur om dieper op het proces en resultaten in te gaan. De geïnterviewde personen staan vermeld in bijlage I. Het planvormingsproces is vergeleken met in literatuur beschreven processen (Geldof, 2000). De interactieve aanpak is getoetst aan de hand van voorwaarden voor interactieve beleidsvorming (Pröpper en

Steenbeek, 2001). De gebruikte communicatiemiddelen in Water Werkt zijn met soortgelijke project vergeleken wat betreft soort en intensiviteit van de communicatiemiddel.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zal het planvormingsproces van Water Werkt worden vergeleken met het proces voor het maken van integrale waterplannen. De organisatie van Water Werkt wordt in dit hoofdstuk ook toegelicht. In hoofdstuk 3 worden de inhoudelijke resultaten en gebruikte communicatiemiddelen beschreven. De communicatiemiddelen worden vergeleken met soortgelijke waterplannen. In hoofdstuk 4 wordt de interactieve aanpak getoetst aan de voorwaarden van interactieve beleidsvoering. De faal- en succesfactoren van Water Werkt worden in hoofdstuk 5 beschreven. In hoofdstuk 6 worden conclusies geformuleerd aan de hand van voorgaande hoofdstukken en worden aanbevelingen gedaan waarmee rekening kan worden gehouden bij de uitvoering van vergelijkbare projecten.

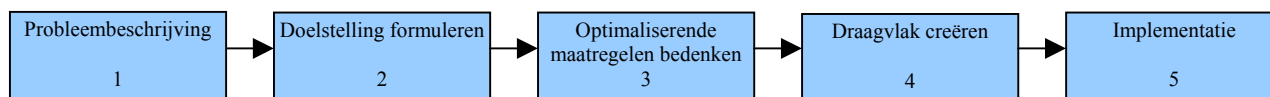

2 Globale procesbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt het plan- en uitvoeringsproces van Water Werkt besproken. Allereerst wordt een algemeen beeld geschetst van de structuur van een integraal planproces en daarna wordt op dezelfde wijze het proces van Water Werkt toegelicht.

2.1 Algemeen proces voor integrale waterplannen

Normaliter ziet de structuur voor het maken van een integraal waterplan er uit zoals in figuur 2.1 afgebeeld is. Het proces wordt beschreven als een aanpak waarin de stappen elkaar serieel opvolgen. In de eerste stap worden de problemen beschreven en aan de hand van deze beschrijving worden doelstellingen geformuleerd. Professionals bedenken maatregelen om de doelstelling te bereiken. Nadat de doelstellingen en maatregelen op papier staan wordt er getracht draagvlak en steun te verkrijgen bij overheid en bevolking. Als het plan klaar is, wordt het geïmplementeerd in het desbetreffende plangebied. Het probleem is dat draagvlak voor het plan niet automatisch betekent dat er ook draagvlak is voor de implementatie van het plan. De praktijk wijst uit dat zo'n aanpak niet altijd afdoende is (Geldof, 2002).

Figuur 2.1: Algemene benadering voor een planproces.

2.2 Processen in Water Werkt

In het project Water Werkt is voor een andere aanpak gekozen dan in vorige paragraaf beschreven staat. In deze paragraaf zal het proces van het project Water Werkt stapsgewijs beschreven worden.

Stap 1: Probleembeschrijving

Zoals in de inleiding is aangegeven waren diverse problemen in de dorpen Beek en Ubbergen aanwezig op het gebied van water. De problemen waren bekend bij de gemeente. Toen de basisinspanning voor gemeenten moest worden behaald (zie paragraaf 1.2) en delen van de riolering aan vervanging toe waren, kwamen alle problemen samen. De gemeente en haar rioleringsadviseur, Ingenieursbureau Moons, hebben contact gezocht met de Dienst Milieu en Water van de Provincie Gelderland met de vraag een oplossing voor deze problemen te vinden. De provincie heeft geadviseerd om in het kader van het GeBeVe regeling het project integraal op te zetten; alle problemen moesten gelijktijdig worden aangepakt.

Stap 2: Doelstellingen formuleren

Om de doelstellingen te formuleren, het project voor te bereiden en uit te werken, is een projectgroep ingesteld waarin Ingenieursbureau Moons en Buro Hemmen als ontwerpers deelnamen en de Dienst Landelijk gebied (DLG) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV), de provincie Gelderland, de gemeente Ubbergen en het voormalig polderdistrict Groot Maas en Waal en zuiveringschap Rivierenland (in januari 2002 gefuseerd als Waterschap Rivierenland) als financiers van het project. Buro Hemmen en Ingenieursbureau Moons hebben in opdracht van deze projectgroep een voor- en achtergrondsdocument (Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999) opgesteld. Aan de hand van opgestelde hoofddoelstellingen (opgesteld in afstemming met mogelijke subsidies) is het project in verschillende clusters opgedeeld die zich onderscheiden op grond van

hydrologische, ecologische of functionele samenhang (zie bijlage II). Voor deze clusters zijn specifieke doelstellingen opgesteld. Tevens werd de haalbaarheid van het project en de benodigde financiën in beeld gebracht.

Stap 3 Optimaliserende maatregelen

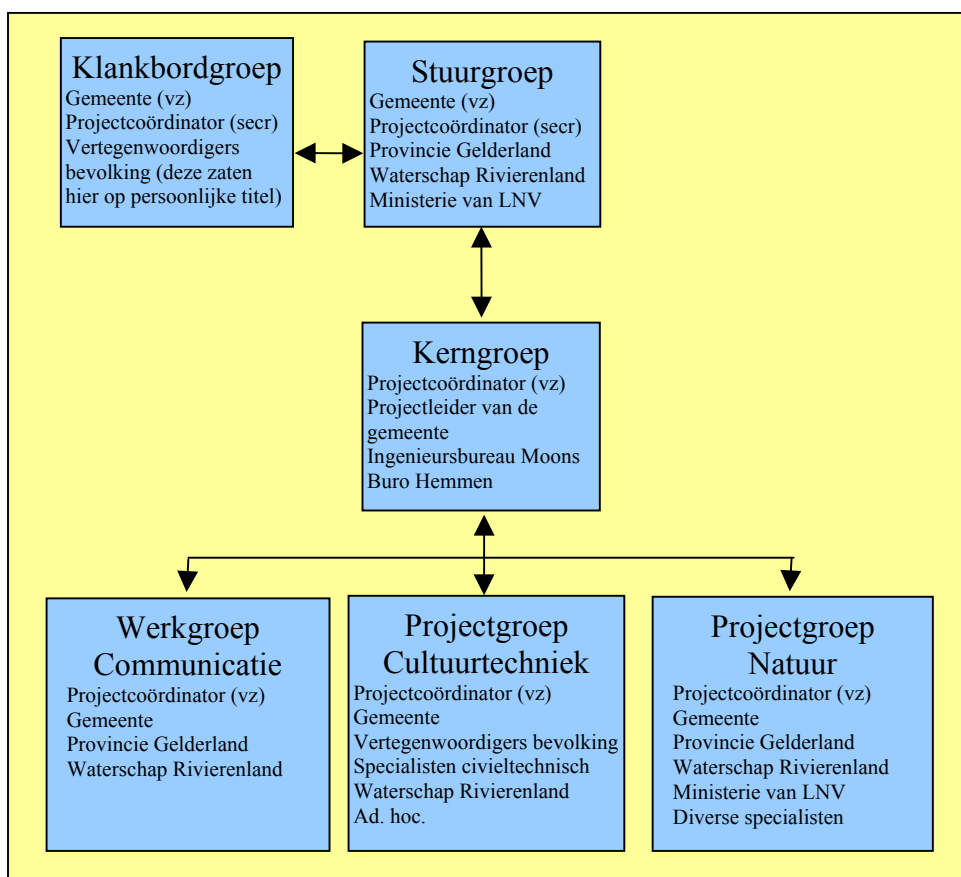
Nadat het voor- en achtergrondsdocument afgerond was, heeft men gezocht naar een projectcoördinator die het project zou aansturen en controleren op inhoudelijk en financieel niveau. De gemeente had geen personeel beschikbaar met de benodigde capaciteiten en tijd om als projectcoördinator te fungeren. Buro Hemmen en Ingenieursbureau Moons werden ook gevraagd om een projectcoördinator te leveren, beide hebben het aanbod afgeslagen wegens te weinig expertise. Daarom werd gekozen voor een externe projectcoördinator (gefinancierd door de gezamenlijke partijen), dhr. de Vriend van Royal Haskoning, Nijmegen. Deze projectcoördinator heeft formeel gezien de structuur van de projectorganisatie ontworpen. De stuurgroep die ontstaan is uit de eerste projectgroep heeft deze structuur goedgekeurd. De volgende groepen waren te onderscheiden in het project:

- **Stuurgroep (SWW):** Deze groep bestond uit bestuurders en afgevaardigden van de financierende organisaties, namelijk de gemeente Ubbergen, de provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland en het Ministerie van LNV. De voorzitter trad op namens Burgemeester en Wethouders van de gemeente Ubbergen en was verantwoording verschuldigd aan de Gemeenteraad. De projectcoördinator was secretaris. De stuurgroep nam beslissingen over de hoofdlijnen van uitvoering en inzet van financiële middelen. De stuurgroep vergaderde één maal in de twee maanden. Tijdens het zwaartepunt van het project werd frequenter vergaderd.
- **Kerngroep (KgWW):** In deze groep zaten, naast de projectcoördinator, de 2 belangrijkste adviseurs, Buro Hemmen en Ingenieursbureau Moons, en de projectleider van de gemeente (dhr Meurs). De projectcoördinator was secretaris. De kerngroep was verantwoordelijk voor de controle tijdens de uitvoering van het project. De oorspronkelijk planning was dat de kerngroep wekelijks bijeen kwam. Dit waren meestal geen formele vergaderingen.
- **Klankbordgroep (KWW):** Hierin zaten vertegenwoordigers van de bewoners. De gemeente was voorzitter en de projectcoördinator secretaris. Het doel van de klankbordgroep was om tijdig in te spreken, bij de stuurgroep, op de voorgenomen plannen. En de stuurgroep gevraagd en ongevraagd van advies te voorzien. De klankbordgroep had agendarecht.
- **Projectgroep Natuur (PWWn) (deelproject 1, 4 en 5):** De voorzitter was de projectcoördinator. In deze projectgroep zaten diverse deskundigen, zoals de provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, Ministerie van LNV en diverse specialisten zoals vereniging Das & Boom, Geldersch Landschap e.a., die de maatregelen en uitgewerkte plannen in detail bespraken. Hierbij adviseerden ze de stuurgroep in hun beslissingen. Deze groep kwam regelmatig bijeen. Informeel ontstonden er voor sommige clusters subgroepen die een bepaald deel van een traject aanpakten.
- **Projectgroep Cultuurtechniek (PWWc) (deelproject 1, 2, 3 en 6):** De voorzitter was de projectcoördinator. In deze projectgroep zaten diverse instanties die de maatregelen en uitgewerkte plannen in detail bespraken, zoals vertegenwoordigers van de bevolking, het Waterschap Rivierenland, gemeente, Platform Toerisme, Adviesbureau v/d

Eerenbeemt e.a.. Hierbij adviseerden ze de stuurgroep in hun beslissingen. Deze groep kwam regelmatig bijeen. Informeel waren er subgroepen ontstaan die een traject aanpakten.

- Werkgroep communicatie (CWW) (deelproject 7): De voorzitter was de projectcoördinator. Deze groep was samengesteld uit specialisten van diverse betrokken partijen, zoals de gemeente, provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland. Zij droegen zorg voor de wijze van communicatie met bewoners en media. Deze groep kwam regelmatig bijeen, er waren geen vaste tijden van tevoren afgesproken. Met name ging het om de communicatie buiten het project. De communicatie binnen het project was verweven in de andere projectgroepen en in de kerngroep.

De onderlinge verbanden tussen de verschillende groepen en de samenstelling zijn weergegeven in figuur 2.2.

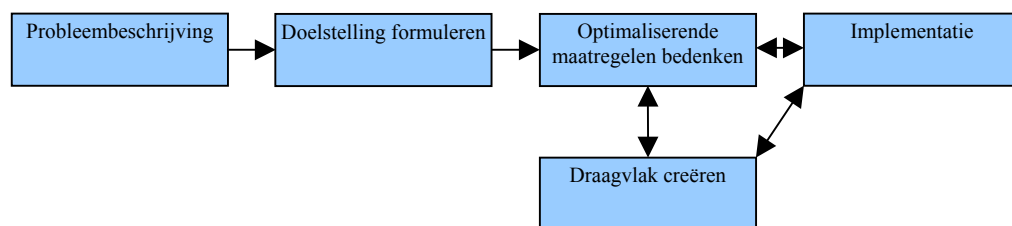
Figuur 2.2: Organisatieschema Water Werkt (bron: www.waterwerkt.nl).

Stap 4: Draagvlak creëren

Alle betrokken partijen, waaronder ook de klankbordgroep en vertegenwoordigers van de bevolking, waren vanaf het ontwikkelen van de maatregelen bij het proces betrokken, om draagvlak te vormen. Voor de communicatie heeft de werkgroep communicatie een document opgesteld waarin globaal de communicatie met de bewoners is vastgelegd (Royal Haskoning, 2001).

Stap 5: Implementatie

Nadat deze globale plannen gereed waren, werd intensief met de bewoners gecommuniceerd om de plannen gedetailleerd uit te werken voor de implementatie (zie figuur 2.3 en hoofdstuk 3 en 4). De uitvoering van het project Water Werkt is in oktober 1999 gestart.

Figuur 2.3: Procesbenadering in Water Werkt.

Het verschil met de algemene benadering voor planprocessen, zoals weergegeven in paragraaf 2.1 was dat de bewoners bij Water Werkt op een eerder moment in het proces betrokken werden en een grote rol hadden bij het bedenken van maatregelen en de implementatie daarvan, waardoor breed draagvlak gevormd. Voor de vorming van draagvlak was een goede communicatie met de bewoners en belanghebbenden nodig die verder ging dan alleen informeren.

2.3 Financiën

Voor de realisatie en organisatie van het project Water Werkt was veel geld nodig (ongeveer 3,5 miljoen Euro). De gemeente Ubbergen heeft een groot deel van de kosten gefinancierd (zie tabel 2.1). De bijdrage van de gemeente was oorspronkelijk bestemd voor renovatie en verbetering van het rioleringsysteem. Tevens zijn diverse subsidies en gelden verkregen van Waterschap Rivierenland, de provincie Gelderland, ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, NUON, Staatsbosbeheer en de Europese Unie. In tabel 2.1 staan de verschillende verleende subsidies en gelden beschreven. Het tabel is exclusief de gelden van Staatsbosbeheer voor het beheer van eigen gebieden (zie bijlage III voor de toelichting van de subsidies).

Tabel 2.1: De totale bijdragen van de verschillende subsidiegevers en geldverstrekkers.

Subsidiënt of geldverstrekker	Naam subsidie	Bijdrage (€ 1000)
Ministerie van LNV	EGM (Effect Gerichte Maatregelen)	170
Ministerie van LNV/Provincie Gelderland	GeBeVe (Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging)	255
Ministerie van VROM/ Provincie Gelderland	BGM (Bijdrage Gebiedsgericht Milieubeleid)	810
Provincie Gelderland	SVG (Subsidieregeling Verdrogingbestrijding Gelderland)	350
	DB&SW (Diffuse Bronnen en Stedelijk Waterbeheer)	70
	REW (Dienst Ruimte Economie en Welzijn van de provincie Gelderland)	10
Gemeente Ubbergen	n.v.t.	1410 + 79 aan POP-gelden*
NUON	n.v.t.	15
Waterschap Rivierenland	n.v.t.	265 + 27 aan POP-gelden

*POP (Plattelands Ontwikkeling Programma)

Een beperking van subsidiegelden was dat de subsidies en uitvoering van de werkzaamheden waren gebonden aan een tijdslimiet. Als de gelden uit subsidies voor een tijdslimiet niet gebruikt werden, “verdampten” deze middelen. Doordat de tijdslimiet zo kort was, moest het project snel gerealiseerd worden. In oktober 1999 is Water Werkt officieel van start gegaan. In juni 2002 is het project geopend. De laatste projectwerkzaamheden zullen begin 2003 afgerond worden. Een andere beperking van de subsidies was dat ze doelstellingen en voorwaarden hadden om het geld in te zetten. Subsidiegelden konden niet zomaar voor andere deelprojecten ingezet worden, als dit deelproject niets met de doelstellingen van de subsidie te maken had. Op basis van het bij de projectopzet vervaardigde, zeer gedetailleerd driedimensionale spreadsheet, is een schematische “schuifhulp” ontworpen. Het was namelijk niet zonder meer mogelijk om geld tussen de diverse clusters te verschuiven. Er moest bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de beperkte “stapelbaarheid” van overheidsgelden. De bijdrage van het rijk mocht niet meer bedragen dan 50% en de bijdrage van rijk + provincie weer niet meer dan maximaal 85%; er vanuitgaand dat die betreffende gelden voor die specifieke maatregelen ook overeenkomstig de regeling konden worden ingezet. Elk voorstel voor een verschuiving van gelden moest goedgekeurd worden door de stuurgroep.

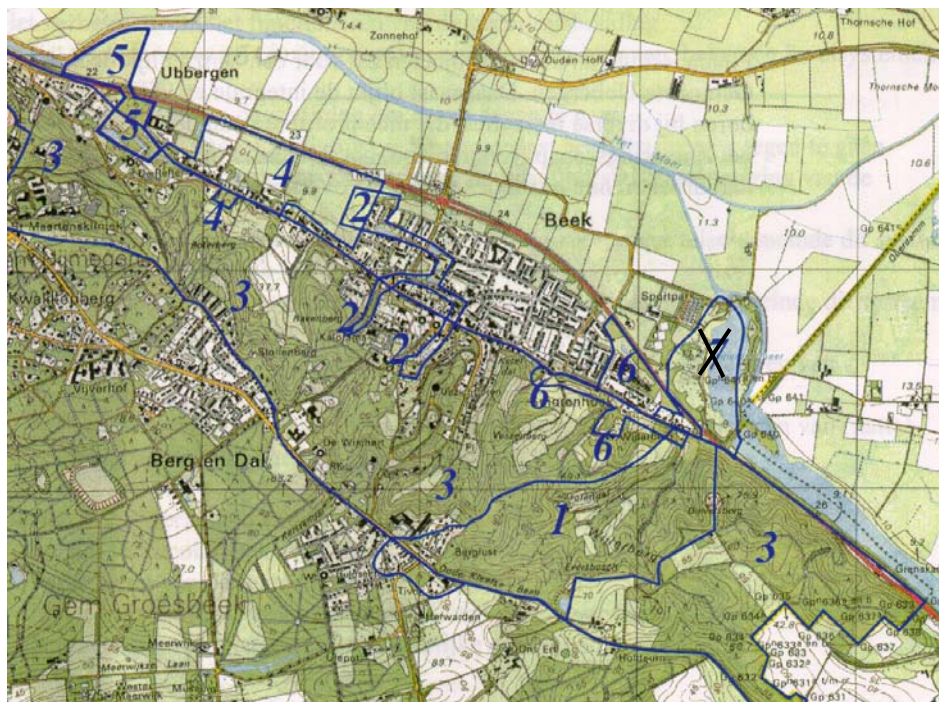

3 Resultaten clusters

In het voor- en achtergrondsdocument (Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999) zijn algemene doelstellingen opgesteld voor het project Water Werkt. Voor de clusters Herstel bronnen op stuwwal, Beken in Beek I, Waterretentie op de stuwwal, Herinfiltratie en optimalisatie Polder van Beek, Ecologische verbinding Bronnenbos De Refter, Beken in Beek II en voorlichting zijn gespecificeerde doelstellingen geformuleerd (zie bijlage II en afbeelding 1.1). In dit hoofdstuk worden de resultaten van de verschillende clusters besproken.

3.1 Cultuurtechniek

Voor de realisatie van de cultuurtechnische doelstellingen, zoals afkoppelen, infiltreren, aanleg overstortvoorzieningen, heeft Ingenieursbureau Moons de ontwerpen gemaakt (clusters 1 Herstel bronnen op stuwwal, 2 Beken in Beek I, 3 Waterretentie op de stuwwal en 6 Beken in Beek II). In onderstaande subparagrafen wordt de aanpak en resultaten voor het afkoppelen van bronwater, afkoppelen van hemelwater, de aanleg van infiltratievoorzieningen, beken en randvoorzieningen besproken

Situering clusters Water Werkt

3.1.1 Afkoppelen bronwater

Vele bronnen in de gemeente Ubbergen waren voordat het project Water Werkt begon, op de riolering aangesloten. In 1995 is onderzoek verricht naar de hoeveelheid bronwater die aangesloten was op de riolering (Lubberhuizen, 1995). Aan de hand van deze gegevens en informatie verkregen van bewoners (o.a. een middag met bewoners naar het gebied geweest en tijdens informatieavonden) is een beeld gekregen van de bronnen. Vele bronnen waren onbekend, waardoor bij projectwerkzaamheden verschillende “nieuwe” kleine bronnen aan het licht kwamen. De meeste bronnen die gevonden zijn, zijn afgekoppeld van het riool. Voor

kleine bronnen was het niet altijd rendabel om deze af te koppelen. Daarbij is getracht het bronwater te infiltreren of anders bovengronds te laten stromen (zie aanleg beekjes).

In totaal is in cluster 2 en 6 samen circa 385.000 m³/jaar bronwater afgekoppeld. Met deze hoeveelheid worden de doelstellingen voor het afkoppelen van bronwater gehaald (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1: Behaalde resultaten met betrekking tot infiltratie en afkoppelen.

	Doelstelling (m³/jaar)	Gerealiseerd (m³/jaar)	Vershil (m³/jaar)
Cluster 1 en 3			
Infiltratie langs wegen en paden	20.750	28.541	7.791
Infiltratie daken verspreide bebouwing	21.300	14.139	-7.161
Cluster 2			
Afgekoppeld bronwater	259.700	298.278	38.578
Afgekoppeld verhard oppervlak (wegen en daken)	2.700	5.847	3.147
Cluster 6			
Afgekoppeld bronwater	85.400	88.038	2.638
Afgekoppeld verhard oppervlak (wegen en daken)	63.900	26.315	-37.585
TOTAAL	45.3750	46.1159	7.409

3.1.2 Afkoppelen woningen

De eerste 20 woningen zijn in mei 2000 afgekoppeld. De bewoners waren winnaar geworden van een loting, waarbij de bewoners een regenton kregen en de afkoppeling voor de bewoners gratis was. Het afkoppelen van de eerste 20 woningen is geëvalueerd door middel van een enquête. Hierdoor kwamen knelpunten voor het afkoppelen naar voren. Doordat er meer geld beschikbaar kwam, konden uiteindelijk alle woningen die waren aangemeld, gratis afgekoppeld worden. Per traject zijn de bewoners persoonlijk aangeschreven om zich aan te melden voor het vrijwillig afkoppelen van hun woning. Samen met twee projectleden werd met de bewoners een ontwerpplan gemaakt om het afkoppelen te realiseren. De gesprekken werden gestuurd naar de ideeën van het projectteam; technisch moest op de makkelijkste en meest goedkope manier worden afgekoppeld (zie afbeelding 3.1).

Afbeelding 3.1: Voorbeeld van een afkoppeling van een woning met een “infiltratiewaaier”.

Door beleidspunten op te stellen, werden kaders geschapen voor het afkoppelen van woningen (zie bijlage IV). De ontwerpen werden op kantoor uitgewerkt en met een begeleidende tekst naar de bewoners teruggezonden. Tijdens de uitvoering, kon worden afgeweken van het ontwerp, mits de kosten niet hoger werden. Doordat de bewoners invloed hadden op hoe de afkoppeling gerealiseerd moest worden en er geen kosten aan verbonden waren, was de belangstelling groot.

Het afkoppelen van woningen onderaan de stuwwal werd op een andere manier benaderd. Bewoners waren bang voor vochtige kelders en kruipruimten. Deze angst was onterecht en om deze angst weg te nemen, werd er een bewonersavond georganiseerd. Door de aanwezigheid van een leemlaag, kon er niet worden geïnfiltreerd. Het afgekoppelde regenwater werd daarom afgevoerd door middel van goten en beekjes of ondergrondse voorzieningen. Bovengrondse voorzieningen hadden de voorkeur, omdat illegale lozingen gecontroleerd kunnen worden en water een recreatieve rol kan vervullen.

In de lagere gedeelten van de gemeente Ubbergen zijn minder woningen afgekoppeld dan in de doelstellingen beschreven stond (zie tabel 3.1), dit in tegenstelling tot het afkoppelen van woningen op de stuwwal. Ten eerste kwam dit doordat er beneden later is begonnen aan de afkoppelcampagnes. Ten tweede zagen de bewoners de voordelen van het afkoppelen niet. Op de stuwwal konden de voorzieningen voor het afkoppelen en infiltreren makkelijk in de tuinen geïntegreerd worden, doordat de tuinen groot waren. Als laatste was er de angst voor wateroverlast van het water dat de stuwwal afkomt.

Nadat de eerste huizen zijn afgekoppeld en beken en goten zijn aangelegd, werd de animo voor afkoppelen groter. Tot op heden zijn er bewoners die zich aanmelden voor het afkoppelen van hun woning.

De wegen die langs de afgekoppelde woningen liggen zijn zo veel mogelijk afgekoppeld. Het afgekoppelde water wordt geïnfiltreerd of wordt door middel van goten en beken afgevoerd.

In totaal is er circa 32.000 m³/jaar regenwater, afkomstig van daken en wegen, afgekoppeld. Geconcludeerd kan worden dat in vergelijking met de doelstelling 67.000 m³/jaar (zie tabel 3.1) de doelstellingen voor het afkoppelen van verhard oppervlak niet behaald is. In de nabije toekomst worden nog huizen en wegen afgekoppeld, waardoor deze doelstelling toch behaald kan worden.

3.1.3 Aanleg beken en goten

Beken die hun oorsprong kennen op de stuwwal zijn in het kader van Water Werkt vanaf de stuwwal doorgetrokken. Het afgekoppelde bron- en hemelwater dat niet te plaatse geïnfiltreerd kon worden, stroomt door goten naar deze beken toe. Het afgekoppelde water wordt in de polder van Beek en Ubbergen gebruikt voor de vernatting van de gronden. De doelstelling was om, waar het kon, groene beken aan te leggen om een kleine ecologische verbinding te maken voor organismen vanaf de polders tot aan de stuwwal. Deze groene beken moesten een natuurlijk karakter hebben. De beek langs de verbindingsweg bij 't Höfke is een voorbeeld van een groene beek (afbeelding 3.2). Aan de straatkant is een strak talud aangelegd en aan de gazonkant een flauw talud. Doordat de sloten te vaak gemaaid worden (eis was maximaal één keer per jaar), kan vegetatie zich niet ontwikkelen. Ecologen gebruiken de term “groen beton” voor deze beken. In totaal werd 325 meter groene beek, 530 meter stenen beek en 1958 meter goot aangelegd (zie tabel 3.2).

Afbeelding 3.2: Links de aanleg van een stenen beek en rechts een groene beek.

Doordat de tijdstermijn voor het ontwerpen en realisatie van de beken en goten zeer kort was en Ingenieursbureau Moons, die verantwoordelijk was voor de ontwerpen, nog weinig ervaring had met het ontwerpen van beekjes en goten, is het ontwerpen van beken en goten hectisch verlopen. Hier wreekte zich het nadeel van de tijdstermijn van enkele jaren waaraan de subsidies gebonden waren. Er was nauwelijks enig onderzoek gedaan en het geld moest toch op. Hierdoor moesten beslissingen snel genomen worden.

Tabel 3.2: Civieltechnische voorzieningen Water Werkt.

Aanpassing	Eenheid	Grootheid
Goten langs wegen	m	1958
Stenen beken	m	530
Groene beken	m	325
Verzamelbakken	st.	12
Infiltratievoorzieningen	st.	107
Helofytenfilters	st.	3
Afgekoppeld oppervlak wegen	m ²	72405
Afgekoppelde woningen	st.	299
Afgekoppelde woningen	m ²	23869
Afgekoppeld bronwater	l/uur	44100
Totaal verhard oppervlak	m ²	330000
Afgekoppeld verhard oppervlak	%	29

Nadat bleek dat gedetailleerde ontwerpen niet werkbaar waren, omdat de situatie ter plaatse niet voldoende onderzocht was, zijn alleen globale tekeningen gemaakt voor de uitvoering van de beken en goten. In deze tekeningen stonden een aantal verschillende profielen voor beken, waar deze profielen werden aangelegd, hoe het afkoppelde water werd aangesloten en de bijzondere constructies. Doordat alleen globale tekeningen gemaakt waren, was er tijdens de uitvoering een intensieve begeleiding van Ingenieursbureau Moons.

Er is geen doelstelling opgesteld voor de minimale lengte beek en goot. Omdat overal goten en beken zijn aangelegd waar dit technisch en financieel haalbaar was, kan geconcludeerd worden dat deze doelstelling behaald is.

3.1.4 Infiltratievoorzieningen

Bestaande infiltratievoorzieningen in de gemeente Ubbergen zijn vernieuwd, hersteld of aangepast om deze weer goed te laten functioneren. Er zijn twee verschillende soorten lobjes aangelegd: “normale” lobjes en civiele lobjes (figuur 3.3). Normale lobjes zijn uitgegraven kuilen in de bodem. Een civieltechnisch lobje bestaat uit open betonstenen waaronder grof zand en grind op worteldoek zijn aangebracht. In het midden werd een verticale buis geplaatst met een putje dat net iets boven de stenen uitstak, om te voorkomen dat in de herfst door bladval de bodem van de lobjes wordt afgesloten en het water niet weg kan. Het voordeel van de civiele lobjes in vergelijking met de normale lobjes is dat ze makkelijker te onderhouden zijn (in een bosrijke en zandrijke gebied als de gemeente Ubbergen kunnen deze voorzieningen snel dichtslibben), betere infiltratiecapaciteiten hebben en dat ze duidelijk aanwezig zijn. Inmiddels blijken er ook nadelen aan de civiele lobjes te zitten. De civiele lobjes worden niet regelmatig onderhouden, waardoor ze dichtslibben en daardoor is er onvoldoende infiltratiecapaciteit. Op plaatsen waar weinig ruimte was voor lobjes zijn verticale filterbuizen geplaatst. Deze filterbuizen worden normaal gesproken gebruikt in de horizontale richting. Op sommige plaatsen werden onder de filterbuizen raintanks (kratjes) aangelegd.

In totaal wordt circa 33.000 m³/jaar regenwater geïnfiltreerd in de bodem. Vergeleken met de beoogde hoeveelheid van circa 32.000 m³/jaar, kan geconcludeerd worden dat de doelstelling ten behoeve van de infiltratievoorzieningen gehaald zijn.

Afbeelding 3.3: Links een civiele lobje en rechts de aanleg van een verticale infiltratievoorziening.

3.1.5 Waterzuivering

De kwaliteit van het water afkomstig van riooloverstorten en afgekoppelde verhard oppervlak was te slecht van kwaliteit om aan de MTR (Maximaal Toelaatbaar Risico) voor de natuur in de polder van Beek te voldoen. Daarom zijn maatregelen getroffen om de waterkwaliteit te verbeteren; drie helofytenfilters, zandfilters en retentievijvers met een bodempassages zijn aangelegd. De helofytenfilters en retentievijvers hebben naast een zuiverende functie, waterretentie als nevenfunctie. Deze functie heeft betrekking op het behalen van de basisinspanning (zie volgende paragraaf).

Er kunnen geen conclusies met betrekking tot de werking van de zuiveringsvoorzieningen omdat er nog geen metingen naar de waterkwaliteit gedaan zijn.

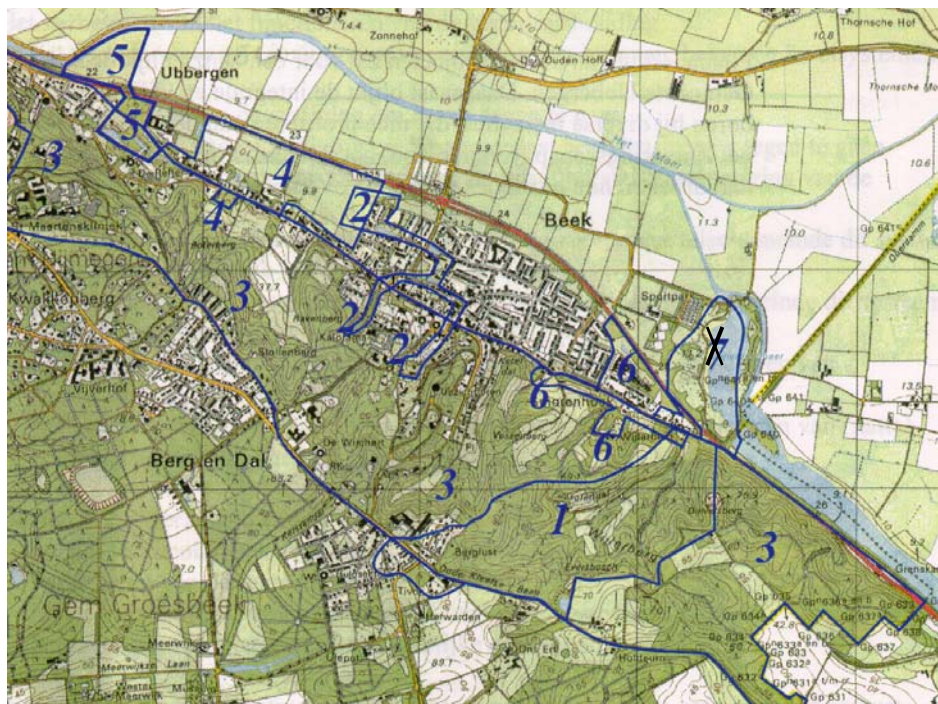
3.1.6 Basisinspanning

Een van de belangrijkste doelen van dit project was het behalen van de basisinspanning. Door het afkoppelen van verhard oppervlak en bronnen van de riolering is de emissie vanuit de riolering naar het oppervlakte water afgenomen. Ingenieursbureau Moons is bezig met aanvullende berekeningen om vast te stellen welke maatregelen nog nodig zijn om uiteindelijk de basisinspanning te behalen.

Omdat in de nabije toekomst nog meer huizen afgekoppeld worden, ziet het er naar uit dat de basisinspanning behaald gaat worden.

3.2 Natuur

De ontwikkeling en het herstel van natuur had met name betrekking op (zie afbeelding 1.1) cluster 1, Herstel bronnen op de stuwwal, cluster 4, Herinfiltratie en optimalisatie Polder van Beek, en cluster 5, Ecologisch verbinding Bronnenbos De Rafter, en cluster 2, Beken in Beek 1 (in paragraaf 3.1.3 toegelicht). In deze paragraaf wordt de uitwerking van deze cluster toegelicht.

Situering clusters Water Werkt

3.2.1 Cluster 1

Op de stuwwal waren bronnen en de beddingen van beken ernstig verontreinigd door ingespoeld zand, puin en ander materiaal dat met het water van wegen en parkeerplaatsen het dal inspoelde. Hierdoor was de kenmerkende vegetatie vrijwel verdwenen. De bronnen en beken zijn opgeschoond door zand en puin te verwijderen. Er zijn voorzieningen getroffen, zodat water van parkeerplaatsen en wegen het dal niet meer in kunnen stromen, zodat zand en puin de bronnen en beken niet vervuilen. Het water stroomt via goten naar beneden.

3.2.2 Cluster 4 en 5

De polder van Beek is gesitueerd tussen de Rijksstraatweg en de N325. In de Polder van Beek komt kwelwater naar boven. Voor natuurontwikkeling en ecologische doelstellingen is de huidige hoeveelheid kwel ontoereikend. Een hydrologische onderzoek zou de aanwezige kwelstromen niet in beeld kunnen krijgen. Om de kwelstroom in de polder van Beek te stimuleren, werd op de stuwwal zoveel mogelijk bron- en regenwater geïnfiltreerd in de bodem en werd de planning gemaakt om het waterpeil in de sloot naast de N325 op te hogen. Het water in de sloot moet werken als een kweldrempel, waardoor kwel in de polder van Beek naar boven komt. Volgens de wensen van natuurbeheerders moet binnen korte termijn het grondwaterpeil naar 9,80 meter (huidige peil 8,50 meter), 20 centimeter onder maaiveld (Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999). Bewoners van Beek waren (wellicht onterecht) bang dat een verhoging van het waterpeil zou leiden tot een grondwaterpeilverhoging in de dorpskern (onderlopen kelders en kruipruimten). Als compromis is een peilplanprocedure in werking gezet, waardoor de peil stapsgewijs wordt opgezet.

Het Waterschap Rivierenland is samen met de provincie Gelderland en de gemeente Ubbergen thans een monitoringsplan aan het opstellen voor de polder van Beek. Zij heeft een projectgroep samengesteld met als basis de gemeente, provincie en waterschap en natuur(terreinbeherende) organisatie (deze is nog niet bekend). Deze groep stelt zich voor

jaarlijks een rapport op te stellen en eens in de drie jaar een effectrapport. Het grondwaterpeil zal door middel van ongeveer 20 peilbuizen gemeten worden. De kwaliteit van het water zal aan de hand van verschillende (ecologische) indicatoren gemeten worden. De kwaliteit van het afgekoppelde bron- en hemelwater wordt aan de hand van metingen in een helofytenfilters en een bodemfilter gemeten. De toekomstige beheerder van de polder van Beek zal bepalen hoe de landecologie gemonitord wordt, omdat het afhankelijk is welk natuurstype aan de polder wordt toegekend.

Als in de polder van Beek de kwel terugkomt en het land vernat, zal een natuurbeherende organisatie het beheer van de polder van Beek op zich nemen. Het beheer van grond die niet genoeg is vernat, is waarschijnlijk onvoldoende interessant, omdat er geen geld voor het beheer beschikbaar komt. Beheer van dergelijke gronden past niet in de doelstellingen van de natuurbeheerder.

De sloot naast de N325, is aangepast in het kader van de optimalisatie van natuurontwikkeling en onderhoud. Aan een kant van de sloot is een schouwpad aangelegd en aan de andere kant wordt een plasberm aangelegd. Deze sloot steekt door middel van een duiker onder de N325 door, waarna het water door een nieuw aangelegde beek naar Het Meer toestroomt. De sloot dient tevens als waterberging.

De gronden tussen Bronnenbos De Refter en Het Meer waren vroeger drassig, waardoor er zeer veel amfibieën aanwezig waren. Door het kanaliseren van Het Meer, de aanleg van de N325 en het dempen van de poelen is het gebied verdroogd. In het natuurbeleidsplan is aangegeven dat gewerkt moet worden aan een totstandkoming van verbindingzones tussen natuurgebieden om de verdere verarming van de Nederlandse natuur tegen te gaan (Ministerie van Landbouw, Natuur & Visserij, 1990). In het stuk tussen het beschermde natuurmonument Bronnenbos De Refter en de Geldersche Poort moest daarom een verbindingzone aangelegd worden. Door middel van infiltratie, het aanleggen van beken waarin het bronwater stroomt en het aanleggen van poelen, wordt getracht een ecologische verbindingzone te creëren. Door middel van een duiker onder de N325 stroomt de beek naar Het Meer. In deze duiker wordt een riooloverstortleiding gelegd dat het riooloverstortwater vanuit Ubbergen rechtstreeks naar Het Meer laat afstromen, zodat het niet kan vermengen met het beekwater. Boven op deze leiding wordt beton gestort, waardoor kleine landdieren door de duiker naar de andere kant van de weg kunnen. Het schone beekwater stroomt over particulier grond richting Het Meer (afbeelding 3.4). De eigenaar heeft het initiatief genomen om zijn eigen terrein natuurvriendelijk in te richten.

Afbeelding 3.4: Het schone beekwater stroomt over particulier grond.

De ecologische verbindingzone is voor Water Werkt beperkt gebleven voor het natte gedeelte. De droge ecologische verbindingzone valt niet onder Water Werkt, omdat van de betrokken partijen alleen Staatsbosbeheer en de provincie zich met de inrichting en het beheer van het droge gedeelte bezig houden. Als de grond door middel ruilverkavelingen verkregen is, zal waarschijnlijk Staatsbosbeheer het beheer van deze gronden op zich nemen en de droge ecologische verbindingzone realiseren.

Om vissen de mogelijkheid te geven om te migreren worden op verschillende plaatsen vistrappen aangelegd. Bij het Hollandsch-Duitsch gemaal is al in 1999 een ecologische verbinding gerealiseerd.

In de polder van Ubbergen was bebouwing nog mogelijk. Inmiddels is de bestemmingplan buitengebied gewijzigd, waardoor het niet meer mogelijk is om te bouwen in de polders. In de ecologische verbindingzone in Ubbergen staat de HAVO Notre Dame des Anges. Deze zal in de toekomstige nieuwbouw geïntegreerd worden in de ecologische verbindingzone. Deze HAVO is geen zware belasting voor de ecologie en waterhuishouding in tegenstelling tot een gepland textielbedrijf en vier bungalows. Voor het textielbedrijf is een alternatieve locatie gevonden en er is overeenstemming bereikt over de bedrijfsverplaatsing. Voor de vier bungalows wordt momenteel nog naar een alternatieve locatie en een financiële oplossing gezocht.

De doelstelling met betrekking tot het herstel van ecologische verbindingen en kwelsystemen en –vegetaties is nog niet behaald, omdat men pas laat over de gronden kon beschikken, waardoor de plannen tot heden nog in uitvoering zijn. En het beoogde grondwaterpeil zal pas op zijn vroegst in 2008 behaald worden. Monitoring moet uitsluitsel gaan geven of de doelstelling behaald wordt.

3.3 Recreatie en cultuurhistorie

De gemeente Ubbergen kent een rijke cultuur- en recreatiehistorie. Het water uit de bronnen had een grote aantrekkingskracht op toeristen. Er stonden in Beek in de 19^e en begin 20ste eeuw vele hotels en restaurants. Het water werd bij de adel gebruikt voor tuinvijvers en waterpartijen. Hiervan is weinig terug te vinden. Het toerisme werd minder, omdat beken uit het zicht verdwenen en het steeds makkelijker werd om verre reizen te maken.

Wasserijen in Beek en Ubbergen hebben dankbaar gebruik gemaakt van het schone bronwater. Door de komst van de wasmachine zijn de meeste wasserijen verdwenen. Doordat de beken en bronnen alleen maar waterlast veroorzaakten zijn ze aangekoppeld op de riolering.

Voordat Water Werkt van start ging was in de gemeente Ubbergen het platform toerisme opgericht om het dorp weer aantrekkelijk te maken voor recreatie en toerisme door water zichtbaar te maken. Het aanleggen van een waterrad en een fontein zijn hier een voorbeeld van (afbeelding 3.5). Water Werkt heeft het doel om het water meer zichtbaar te maken, overgenomen.

Afbeelding 3.5: Links de fontein tegenover hotel 't Spijker en rechts "het wasvrouwje" met op de achtergrond het waterrad.

Het project Water Werkt heeft getracht water zoveel mogelijk bovenstrooms door beken en goten te laten stromen. Bij het oversteken van beken over wegen, stromen beken en goten ondergronds. Aan beide kanten werden kommen aangelegd ter verfraaiing en om deze punten te accentueren. De beken/goten en kommen zijn veilig, omdat bij diepere kommen en beken ,in samenspraak met de bewoners, roosters aangelegd zijn, zodat het water nooit te diep zal zijn. Op plaatsen waar de goten en beken voetgangerspaden kruisen, zijn ook roosters aangelegd. Onder andere hadden bewoners en klankbordgroep inspraak in wat voor rooster er gebruikt moest worden. In de gemeente bevindt zich een verpleeghuis voor visueel gehandicapten en slechthorenden, Kalorama. Deze hadden inspraak voor de aanpassingen die gemaakt zijn voor Water Werkt om alles zo veilig mogelijk aan te leggen en tegelijkertijd meerdere doelen (drempelvrije route, duurzaam veilig) te integreren in het ontwerp. De beken en goten konden volgens enkele leden van de klankbordgroep fraaier aangelegd worden. In de beken en goten zijn geen hoogteverschillen aangebracht. Wellicht had door middel van kleine aanpassingen voor lage kosten deze hoogteverschillen aangebracht kunnen worden, waardoor beken en goten een fraaier aanzicht krijgen.

Bij de verbindingsweg zijn zogenaamde waterspiegels met een kunstwerk aangelegd (afbeelding 3.6). Het beoogde effect van de waterspiegels, het wateroppervlak vanaf de weg te zien krijgen, is niet behaald. Dit kwam doordat de beoogde waterstand in deze betonnen bakken niet hoog genoeg is (ontwerpfout). Omwonenden vinden deze objecten (gierputten, zoals enkele bewoners het noemen) niet passen in hun dorp. Er is volgens hen te veel beton gebruikt, de afwerking in steen was wellicht fraaier geweest. Over de aanleg van deze objecten is wel contact geweest met klankbordgroep of omwonenden, maar dat was gericht op informeren. De objecten zijn niet samen met de bewoners ontworpen. Mede daarom is de acceptatie niet groot.

Afbeelding 3.6: Waterspiegel langs de Verbindingsweg.

Afbeelding 3.7: Gerenoveerde wasplaats.

Er zijn twee voormalige wasplaatsen (spoelputten) gerestaureerd, waarvan één op de grond van een particulier (afbeelding 3.7). De renovatie van deze wasplaatsen was een initiatief van de klankbordgroep maar is voor een groot deel niet door Water Werkt gefinancierd.

Op verschillende plaatsen in de gemeente Ubbergen zijn informatieborden geplaatst over het project Water Werkt. Deze staan met name bij bijzondere plekken, zoals bij de wasplaatsen. De plaatselijke VVV is hierop ingesprongen door een wandelroute uit te geven langs de bijzondere plekken in Beek en Ubbergen.

Er zijn plannen voor een waterspeelplaats nabij 't Hōfke. Mogelijkerwijs kan het winnende ontwerp van een scholier van een tekenwedstrijd hier gerealiseerd worden. Een locatie hiervoor is gereserveerd. Een supermarkteigenaar is van plan om op eigen kosten een fontein aan te leggen in de toekomst gevoed kan worden door water dat door een beekje in zijn straat gaat stromen.

De doelstelling om het water meer zichtbaar te maken is ondanks de beperkte financiën middelen behaald. Er zijn vele meters beek en goot en enkele objecten zoals de waterspiegels aangelegd en de objecten die al bestonden zijn geïntegreerd in het project Water Werkt.

3.4 Communicatie

Al vanaf het begin van het project stond door de kleinschaligheid van het project vast dat met bewoners en belanghebbenden goed gecommuniceerd moest worden (cluster 7). De communicatie binnen Water Werkt had drie primaire doelen (Water Werkt, 2001):

- Informeren van belanghebbenden en belangstellenden;
- Creëren van draagvlak voor het project zodat bewoners meedoen;
- Toegang tot lokale ervaring en kennis van de omstandigheden en daarmee de mogelijkheid voor een kwalitatief beter plan.

In deze paragraaf worden de communicatiemiddelen beschreven, waarbij onderscheid is gemaakt in mondelinge en schriftelijke communicatie.

3.4.1 Mondelinge communicatie

Bij de start van Water Werkt zijn in Beek en in Ubbergen twee algemene voorlichtingsavonden geweest. Hiervoor hebben de inwoners van de gemeente Ubbergen een persoonlijke uitnodiging gehad. Indien men niet naar deze avonden kon komen, kon men naar het museum

"Mooi Nederland" (hier vond ook de werkvoorbereiding plaats) komen. Tijdens deze avonden werd verteld wat het project inhield, wat ze wilden doen, hoe de bewoners erbij betrokken werden en wat de doelstellingen van Water Werkt waren. Tijdens de eerste twee avonden zijn door middel van een loting 20 prijswinnaar getrokken (zie ook paragraaf 3.2.1). Deze bewoners kregen een regenton.

Tijdens de voorlichtingsavonden voor wijken en/of straten raakten de bewoners zeer betrokken met het project. In de openingswoorden en de inleiding van de projectcoördinator werd verteld wat er in hun wijk/straat moest gebeuren en dat daar een budget voor was. Na deze openingswoorden werden door Ingenieursbureau Moons ideeën toegelicht voor realisatie. Hierbij werden foto's getoond met de probleemsituaties en werden oplossingen voor problemen als verkeersveiligheid (omgekeerde drempel als beek) aangedragen. Na deze presentatie konden de bewoners vragen stellen aan de aanwezige projectleden en ideeën bedenken. Bewoners die tijdens de presentatie opvielen door een negatieve houding, werden persoonlijk benaderd. Alle ideeën werden genoteerd en na deze sessie werd deze lijst als samenvatting opgelezen. Hierop volgde een plenaire discussie. De uiteindelijke ideeën werden gebruikt om een definitieve ontwerp te maken en werd door middel van een presentatie teruggekoppeld naar de bewoners

Tijdens een informatieavond voor landeigenaren werd toegelicht wat de ecologische verbindingszone en het herinrichten van de Polder van Beek voor hen ging betekenen, zoals het anders beheren van gronden en het afstoten van gronden.

In het museum "Mooi Nederland" was een tentoonstelling over Water Werkt ingericht. Hier hingen overzichtskaarten en voorbeelden op. Elke woensdagmiddag werd een spreekuur gehouden voor de bewoners. Hier konden zij bij de projectcoördinator zelf terecht als ze vragen of klachten hadden. Tevens konden ze zich hier aanmelden voor het afkoppelen van hun woningen. Als de aanwezigen niet direct antwoord konden geven, werd er binnen twee weken een schriftelijk antwoord toegezonden. De procedure en de interne communicatie hierover was gestructureerd door middel van een logboek.

De jeugd van de gemeente Ubbergen werd ook actief benaderd. Op de basisscholen en de HAVO in Beek en Ubbergen werd in lessen uitleg gegeven over het project en werd er een tekenwedstrijd georganiseerd om een waterspeelplaats te ontwerpen. De kinderen kregen ook een aanmeldingsformulier mee naar huis om het huis van hun ouders af te laten koppelen. Op het Canisius College werd ook voorlichting gegeven over Water Werkt. Leerlingen van de lagere school hebben daar meegeholpen om hun eigen school af te koppelen.

De opening van het eerste beektracé in december 2000 en het dorpsfeest dat gehouden is rondom de opening van Water Werkt hebben bijgedragen aan de draagvlakvorming onder de bewoners.

Naast formele contacten hebben de projectleden vele informele contacten gehad met bewoners van de gemeente Ubbergen. Deze contacten waren soms nodig bij klachten of problemen, waardoor het draagvlak in het geding kan raken.

Water Werkt is diverse malen op TV Gelderland onder de aandacht gekomen. Er zijn in de gemeente Ubbergen 40-60 excursies gegeven voor belangstellenden, maar ook voor delegaties van subsidiegevers, waaronder ook de EU.

Geconcludeerd kan worden dat de mondelinge communicatie heeft met name geleid tot draagvlakvorming en een toegang tot lokale kennis en ervaringen. Het informeren van de bewoners en andere actoren had met deze middelen niet de prioriteit.

3.4.2 Schriftelijke communicatie

Ten behoeve van de algemene voorlichting van bewoners is een folder opgesteld door Buro Hemmen (Gemeente Ubbergen, 1999) en bewerkt/vastgesteld door de werkgroep communicatie. Deze brochures zijn huis-aan-huis voor de start van Water Werkt verspreid. Hierin werd kort toegelicht wat Water Werkt inhield.

De eerste 20 afgekoppelde huizen zijn door middel van enquête geëvalueerd. Er kwamen twee enquêtes terug met een negatieve beoordeling over het afkoppelen. Bij deze bewoners zijn huisbezoeken door de projectcoördinator afgelegd om de negatieve punten nader te bespreken. Hierdoor werd het voor de bewoners duidelijk dat ze serieus genomen werden. Na deze enquête is er geen evaluatie onder de bewoners meer uitgevoerd.

In de loop van het project zijn er diverse artikelen geschreven in verschillende bladen, waaronder ook in landelijke dagbladen. Bijlage V geeft een overzicht van de artikelen die in de afgelopen vier jaar zijn verschenen. In het lokale nieuwsblad “De Rozet” werden de voortgang en de beslismomenten van Water Werkt op gezette tijden door de projectcoördinator gepubliceerd. Ook werden in dit nieuwsblad via uitnodigingen bewoners benaderd om zich aan te melden voor de verschillende afkoppelcampagnes. In “De Rozet” zullen nog verschillende artikelen komen te staan in het kader van de nazorg. Bewoners zullen via “De Rozet” bekend worden gemaakt met deze wasplaats en hierbij zal toegelicht worden waarom deze gebruikt moet worden.

De plaatselijke VVV heeft een wandelroute uitgegeven die speciaal in het teken staat van Water Werkt.

De nieuwsbrieven werden opgesteld om de bewoners gericht en adequaat te informeren, continuïteit van de informatievoorziening te waarborgen en de kwaliteit van de inspraak te bevorderen. Deze nieuwsbrieven werden opgehangen op centrale plaatsen in het dorp, zoals bij de supermarkt en bij de bank. Door tijdgebrek werden de nieuwsbrieven aan het einde van het project niet meer met regelmaat gepubliceerd.

Water Werkt heeft zijn eigen website, www.waterwerkt.nl. Op deze vrij uitgebreide site wordt het gehele project toegelicht. De bedoeling van deze site was dat het gebruikt kon worden voor de kennisoverdracht naar andere gemeenten toe. Op 9 januari 2003 hadden sinds de opening van de site op 30 mei 2002, 675 mensen de internetsite van Water Werkt bezocht. De internetsite had eerder online moeten gaan om bewoners in de beginfase van het project van betere en meer up-to-date informatie te voorzien, zoals beslissingen die genomen zijn, de resultaten en waar werkzaamheden gaan plaatsvinden. Ook de publiciteit rondom het bestaan van deze website is vervolgens tekortgeschoten. De interactieve aanpak, is voor het gebruik van andere gemeenten niet uitgebreid genoeg toegelicht. De internetsite zal binnenkort aangepast worden om meer informatie ten aanzien van de nazorg te presenteren en de aanpak uitgebreider te beschrijven voor het gebruik door andere gemeentes. Bewoners moeten ook op deze site terug kunnen vallen als ze vragen hebben met betrekking tot de Water Werkt. Hierdoor kunnen ambtenaren van de gemeente Ubbergen aanzienlijk worden ontlast.

Er verschijnt in het voorjaar van 2003 nog een folder waarin alle resultaten en een complete overzicht van de aanpak beschreven wordt. Het doel van deze folder is om een breder publiek te bereiken en om gemeenten te informeren over de aanpak van Water Werkt om waterproblemen op te lossen.

De schriftelijke communicatie is vooral gebruikt om bewoners en andere actoren te informeren over het gehele project, de stand van zaken en als hulpmiddel van andere gemeenten die met een soortgelijke plan willen beginnen.

3.4.3 Vergelijking communicatie soortgelijke plannen

Dat communicatie (draagvlakvorming) belangrijk is voor het slagen van een integraal waterbeheersplan blijkt uit ervaringen in de wijk Kinkelenburg in Dordrecht (www.geocities.com/rooseveltsingel). In deze wijk was een wadiplan ontworpen, waarbij regenwater van het riool zou worden afgekoppeld. De bewoners kwamen onvoorbereid, zonder enige informatie, naar een informatieavond. Doordat een paar bewoners een negatieve toon hadden gezet en zeer dominant aanwezig waren in de discussie, werden andere bewoners ook negatief beïnvloed. In Dordrecht had men van deze ervaring gebruik gemaakt bij een volgende wijk. De bewoners waren eerst schriftelijk geïnformeerd en daarna heeft de gemeente drie dagen lang een informatiepunt in de wijk gehad waar de bewoners voor uitgenodigd waren om langs te komen. Deze aanpak was persoonlijker en hierdoor werden ze enthousiast, omdat ze niet als eerste negatieve aspecten hoorden. Uiteindelijk hebben 110 van de 150 huishoudens meegewerkt met het afkoppelen. Bij Water Werkt is men een stap verder gegaan. Mensen werden ook persoonlijk benaderd en eerst goed geïnformeerd door de organisatie, maar konden zelf ook de inrichting van de plannen meebepalen.

In de gemeente Renkum had men een andere aanpak voor het afkoppelen van woningen. Hier heeft vooral schriftelijke communicatie een grote rol gehad. Er was een algemene folder huis aan huis verspreid (Renkum, 2000). Daarna werden de bewoners in de projectgebieden door middel van informatiebrieven geïnformeerd. Hier werd het project nader belicht en reeds opgedane ervaringen verwoord. Er was een adviseur 'Afkoppelen Regenwater' in het leven geroepen waar de bewoners naar toe konden bellen om een afspraak te maken. Met deze adviseur werden de afkoppelmogelijkheden doorgesproken. Nadat wijken waren afgekoppeld, is men mensen gaan informeren, door middel van brieven, flyers en publicaties om te zorgen dat het afgekoppelde water schoon blijft.

Ook de aanpak in de gemeente Renkum was verschillend met die van Water Werkt. Er is veel meer schriftelijk gecommuniceerd, terwijl bij Water Werkt veel mondelinge communicatie is geweest. Beide hadden wel een persoonlijke aanpak. Het nazorgtraject is voor Water Werkt niet zo intensief in vergelijking met de in de gemeente Renkum.

Voor Water Werkt kan gezegd worden dat de totale interactieve aanpak een grote bijdrage heeft geleverd voor het slagen van het project. De bekendheid van het project Water Werkt is groot. En de draagvlak onder de bewoners van de gemeenten Ubbergen is groot, waardoor de deelname aan het project en de acceptatie ook groot was. Elke communicatiemiddel heeft hierbij bijgedragen. Door de veelheid aan middelen die gebruikt zijn, zijn alle bewoners bereikt. Er kan wel geconcludeerd worden dat persoonlijke benadering het meest effectiefst is (zoals in Dordrecht is gebleken) voor de draagvlakvorming. Bewoners kregen hierdoor het gevoel dat ze serieus genomen werden en voelden zich heel betrokken. Als bewoners alleen

geïnformeerd zouden worden door schriftelijke communicatie, zou de acceptatie waarschijnlijk niet zo groot zijn geweest.

3.5 Cluster 8 & 9

In de loop van het project zijn twee clusters toegevoegd. Cluster 8 staat voor het projectmanagement. Hiervoor moest geld beschikbaar zijn en daarom is er om een duidelijk financieel overzicht te krijgen een apart cluster van gemaakt. Doordat het project een uitloop van een jaar had, was er geen geld meer beschikbaar om de projectcoördinator te bekostigen. Voor het laatste jaar heeft de gemeente hiervoor de kosten gefinancierd.

Cluster 9 staat voor een pakket aan gemeentelijke acties. Hierin zit alleen gemeentelijk geld in. Waarschijnlijk is er aan het eind van het project nog geld beschikbaar waarvoor een bestemming voor moet worden gevonden. Er zijn al verschillende doelen voor het geld in gedachten. Over een definitieve doel moet door de gemeente nog een besluit worden genomen. De stuurgroep wordt hierover geïnformeerd.

4 Een interactieve aanpak

In het vorige hoofdstuk staan de communicatiemiddelen beschreven die in Water Werkt gebruikt zijn in het kader van een interactieve aanpak om draagvlak te vormen. Interactief beleid kent echter een aantal voorwaarden waaraan het moet voldoen om succes te hebben (Pröpper & Steenbeek, 2001). In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat interactief beleid is, wat de voorwaarden zijn en of Water Werkt aan deze voorwaarden voldeed.

4.1 Definitie interactief beleid

Volgens Pröpper & Steenbeek, 2001, betekent interactief beleid dat een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheden (participanten) bij het beleid betreft om in open wisselwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, de uitvoering en/of de evaluatie van beleid te komen. Als participanten kunnen reageren op een gegeven beleidsplan en een gegeven probleemdefinitie en oplossingsrichting van het bestuur, is er geen sprake van interactief beleid. Er is niet voldoende inhoudelijke openheid en invloed voor participanten. Interactief betekent dat zij vanaf het begin bij het beleid betrokken worden.

Om na te gaan of tijdens Water Werkt interactief beleid werd gevoerd, moet eerst gedefinieerd worden wie het bestuur en de participanten waren. De stuurgroep was het bestuur van Water Werkt (zie hoofdstuk 2). De participanten waren leden van de projectgroepen, klankbordgroep en de bewoners. Water Werkt kent volgens de definitie van Pröpper & Steenbeek geen interactief beleid, omdat participanten pas nadat het beleid, in de vorm van het voor- en achtergrondsdocument, was opgesteld, werden betrokken. Zij hadden geen invloed op de probleemformulering en doelstellingen, maar alleen hoe de doelstellingen gerealiseerd moesten worden (er komt een beek, maar waar en hoe?).

4.2 Succes of falen van interactief beleid

Een interactieve aanpak kan leiden tot succes of falen. De uiteindelijke resultaten kunnen positief zijn of negatief. Men kan zeggen dat interactief beleid kansen biedt, maar er worden ook risico's gelopen. Succes of falen kan tot uitdrukking komen in de volgende aspecten (Pröpper & Steenbeek, 2001 en Dewitte, 2000):

1. Inhoudelijke verrijking of inhoudelijke verarming; wordt het beleid beter doordacht en speelt het meer in op wat de samenleving wil of sluit men omwille van representativiteit aan bij wat de meerderheid van de participanten vindt, wat leidt tot 'gemiddelde' en minder verrassende of creatieve oplossingen.
2. Het realiseren van meer of minder ambitieuze doelstellingen; de samenwerking met andere partijen kan tot gevolg hebben dat de overheid minder gemakkelijk haar doelstellingen kan realiseren. Er moet water bij de wijn worden gedaan, waardoor de doelstellingen juist minder ambitieus kunnen worden.
3. Verbetering of verslechtering van het proces; de informatie-uitwisseling en communicatie kunnen beter zijn geworden, of door zaken ter discussie te stellen, worden conflicten aangewakkerd, waardoor een eventuele kloof kan worden verbreed.
4. Verbetering of verslechtering van de samenwerking met externe partijen; samenwerking kan weer nieuw leven worden ingeblazen of het betrekken van externe partijen bij het beleid gaat ten koste van de bestaande samenwerking tussen partijen.
5. Vergroting of verkleining van draagvlak; interactief kan leiden tot meer steun en draagvlak voor het beleid, of het kan leiden tot het mobiliseren van tegenstand of tot

- verwachtingen die niet worden waargemaakt, waardoor er minder steun en draagvlak voor beleid ontstaat.
6. Verkorting of verlenging van de tijdsduur, dan wel versnelling of vertraging van het beleid; wordt het beleid versneld door samenwerking, of leidt interactie tot vertraging van het beleidsproces.
 7. Vergroting of verkleining van het probleemoplossend vermogen van de maatschappij; een grotere verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven om bij te dragen aan publieke zaken of het omgekeerde.
 8. Uitbreiding of beperking van participatie en democratie; interactief beleid kan bijdragen aan de participatie door burgers en een versterking van de democratie, of kan de democratie juist verminderen doordat de overheid door middel van publiek-private samenwerking met een selectief aantal participanten tot de invulling van beleid komt.
 9. Verbetering of verslechtering van de interne organisatie; in de interactie met burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheden kunnen eventuele tekortkomingen van het ambtelijk apparaat aan het licht komen.
 10. Verbetering of verslechtering van het imago; als het interactief beleid slaagt, kan de overheid een goede beurt bij de bevolking maken en daarmee haar imago versterken, als interactief beleid echter faalt, geldt het omgekeerde.

Voor het falen of succesvol verlopen van interactief beleid, hebben Pröpper & Steenbeek (2001), kernvoorwaarden voor interactief beleid opgesteld. Deze kernvoorwaarden vormen de succes- en succesfactoren van het interactief beleid. De kernvoorwaarden zijn:

- Openheid;
- Duidelijkheid vooraf over de rol en inbreng van het bestuur en die van de participanten;
- Meerwaarde van participatie;
- Constructieve relatie;
- Geschikte problematiek;
- Voldoende personele capaciteit en hulpmiddelen.

4.3 Interactief beleid Water Werkt

Het interactieve beleid van Water Werkt zal aan de hand van bovenstaande kernvoorwaarden geëvalueerd worden. Zoals in paragraaf 4.1 is beschreven, kent Water Werkt volgens de definitie van Pröpper & Steenbeek geen interactief beleid. Het uitvoeren en implementeren van doelstellingen behoort echter ook bij een interactief beleid, daarom zullen de kernvoorwaarden voor interactief beleid gebruikt worden om de uitvoering te evalueren. In tabel 4.1 geeft een overzicht van de score die door Water Werkt behaald is ten aanzien van de kernvoorwaarden voor interactief beleid.

Tabel 4.1: Score van Water Werkt ten aanzien van de voorwaarden voor interactief beleid

Kernvoorwaarden	Openheid	Duidelijkheid over rol en inbreng	Meerwaarde participatie	Constructieve relatie	Geschikte problematiek	Voldoende capaciteit en hulpmiddelen
Score	+/-	++	++	+	++	+/-

4.3.1 Openheid

Zoals eerder in dit hoofdstuk is beschreven stond de probleemstelling en doelstellingen van het project al vast voordat de participanten bij het project betrokken werden. Leden van de stuurgroep vonden dat participanten niet eerder bij het project betrokken moesten worden. De stuurgroep moest namelijk rekening houden met de voorwaarden van de subsidiegevers. Als de participanten eerder bij het project betrokken waren, kon het moeilijker zijn om de doelstellingen van Water Werkt in te passen binnen de voorwaarden en doelstellingen van de subsidies. Aan de andere kant had al op een eerder moment draagvlakvorming kunnen plaatsvinden als participanten eerder waren betrokken. Participanten hadden daarentegen wel veel invloed in de aanpak van de realisatie van Water Werkt. Zoals in hoofdstuk 3 is beschreven, konden bewoners per afkoppeltraject, beektraject of natuurontwikkeling op (particuliere) gronden invloed uitoefenen op de realisatieplannen.

Uit interviews blijkt dat de klankbordgroep én vanuit de bevolking participerende deskundigen in de projectgroep cultuur én de stuurgroep erg vasthoudend konden zijn wat betreft bepaalde standpunten. Een voorbeeld hiervan zijn de lobjes (civiele effectievere lobjes of normale natuurlijke en mooiere lobjes) langs de wegen op de stuwwal. Ze dachten allemaal de beste oplossing te hebben en veranderde niet van standpunt en waren niet bereid om van elkaar te leren. Dit heeft tot het eind toe tot discussie geleid. Uiteindelijk heeft de projectgroep cultuur, ondersteunt door de stuurgroep, haar ontwerpen doorgedrukt. Dit leidde ertoe dat de twee voorvechters van de klankbordgroep wantrouwiger werden tegenover de projectgroep, wat de draagvlakvorming niet ten goede kwam. Hierbij hoort overigens de nuance dat deze vertegenwoordigers instemming met het totale project luidkeels uitdragen. Zij zien echter de lobjes nog steeds als een vergissing.

Geconcludeerd kan worden dat het voortraject (het vaststellen van probleemstelling en doelstellingen) van het project Water Werkt voor de bewoners en andere actoren niet open was. De uitvoering van het project was echter zeer open, waardoor de realisatie interactief aangepakt kon worden.

4.3.2 Duidelijkheid vooraf over de rol en inbreng van het bestuur en die van de participanten

Tijdens het samenstellen van de organisatie van Water Werkt zijn er door de stuurgroep doelstellingen, taken en verantwoordelijkheden geformuleerd voor de verschillende groepen (zie hoofdstuk 2). De rollen voor de leden van de verschillende groepen waren dus vooraf duidelijk. In het voor- en achtergrondsdocument stond de rol van de burgers beschreven in cluster 7.

Het voor- en achtergrondsdocument, waarin reeds een gedetailleerde civieltechnische onderbouwing stond, zonder dat het overleg met de bevolking ook maar gestart was, was overigens op advies van de projectcoördinator niet verspreid. De inhoud is in het overleg met de bevolking aanzienlijk aangepast, hetgeen voor de subsidiegevers weer allerlei complicaties gaf. Zij werden op die wijze gedwongen hun bestedingsdoelstellingen bij te stellen.

De rol van de stuurgroep was helder. De stuurgroep zou beslissingen moeten nemen over de hoofdlijnen van uitvoering en inzet van financiële middelen. In de praktijk kwam het er vaak op neer dat de stuurgroep regelmatig beslissingen nam op detailniveau (zie ook hoofdstuk 5). Toen dit misliep had men terug moeten vallen op de doelstellingen (hoofdstuk 2) van de stuurgroep.

Bij de klankbordgroep was vooraf duidelijk wat hun rol zou zijn. Het doel van de klankbordgroep was om tijdig in te spreken, bij de stuurgroep, op de voorgenomen plannen. Hierbij hadden ze agendarecht. Er zijn echter situaties voorgevallen waarbij de klankbordgroep pas nadat de plannen reeds gemaakt en goedgekeurd waren, gevraagd werd om commentaar. Een voorbeeld daarvan zijn de waterspiegels aan de Verbindingsweg. De klankbordgroep is pas ingelicht toen de realisatie al plaatsvond. De klankbordgroep voelde zich daardoor een echogroep (commentaar na of tijdens realisatie). Het werd als een gemiste kans ervaren om kennis en informatie in te winnen om zo tot een beter overwogen besluit te nemen. Leden van de klankbordgroep veronderstellen dat ze als lastig werden beschouwd door de stuurgroep. Dit was echter niet het geval. Wel drukten, volgens de stuurgroep, sommige leden van de klankbord regelmatig een te negatieve stempel en gingen de problemen vaak over hetzelfde. De voorzitter had hierover vanaf het begin duidelijkheid moeten scheppen, om de relatie tussen de stuurgroep en klankbordgroep te waarborgen.

De rol van alle betrokken partijen was duidelijk, omdat de doelstelling per groep geformuleerd was. Men had echter vaker op deze doelen moeten reflecteren om de voortgang van het project en de relatie onderling te waarborgen.

4.3.3 Meerwaarde van participatie

Meerwaarde van participatie was aanwezig. De bewoners en klankbordleden bezaten veel relevante en aanvullende kennis over het gebied, die de leden van de projectgroepen en stuurgroep niet hadden. Zoals in hoofdstuk 3 is gezegd, had de stuurgroep hier wellicht soms eerder en vaker gebruik van kunnen maken.

Door participatie werd draagvlak gevormd, vooral bij de bewoners. Zij stonden vaak versteld als ze hoorden dat ze zelf mochten bepalen hoe en waar een beek in hun wijk kwam te lopen. Niet alleen participatie heeft geleid tot draagvlakvorming. Zonder draagvlakvorming zouden de doelstellingen voor Water Werkt niet behaald zijn. Doordat bewoners betrokken waren en goed werden geïnformeerd, zijn tijdens en na realisatie weinig klachten bij de gemeente en stuurgroep binnen gekomen.

Door het enthousiasme en betrokkenheid van bewoners en klankbordleden voor hun dorp en het verfraaien van hun dorp, zijn ze bereid geweest om alle medewerking te verlenen voor het project. Er is waarschijnlijk meer mogelijk geworden, zoals het inleveren van parkeerplaatsen, beken voor de deur, werkzaamheden in particuliere tuinen, etc. Ook uit het aantal deelnemers voor het afkoppelen en de particulieren initiatieven die genomen zijn (bijvoorbeeld aanleg fontein, het laten stromen van een beek door een particuliere tuin en natuurontwikkeling op particuliere grond), blijkt dat bewoners enthousiast waren.

Indien er geen participatie was geweest, waren er niet zoveel doelen bereikt. Doordat er participatie van bewoners en andere actoren mogelijk was, werd er veel kennis vanuit deze groep gegenereerd en was de acceptatie voor het project zeer groot.

4.3.4 Constructieve relatie

De stuurgroep en participanten waren afhankelijk van elkaar om doelstellingen te realiseren. Zo waren de stuurgroep en de projectgroepen afhankelijk van de bewoners om de doelstelling voor het afkoppelen en natuurontwikkeling te realiseren, omdat dit plaatsvond op de gronden van de bewoners. Tevens was de stuurgroep afhankelijk van de informatie van de bewoners

en klankbordgroep om doelstellingen te realiseren. De bewoners waren afhankelijk van de stuurgroep voor het verwezenlijken van hun wensen, omdat zij het geld beheerden. Zo is het bovengronds halen van het water niet noodzakelijk en stuitte op grote weerstand van de subsidiegevers, maar was vanuit het dorp gezien wel zeer gewenst. Het aanleggen van de beken valt niet onder de doelstellingen van de subsidies, daarom kwam het meeste geld van gemeente en waterschap.

Doordat de gemeente Ubbergen een kleine gemeente is, waren de leden van de klankbordgroep al bekend bij sommige leden van de stuurgroep (gemeente was hierin vertegenwoordigd) of hadden met sommige leden al samengewerkt.

Voor bewoners schrikte het af om naar het gemeentehuis te gaan. Daarom werd de inloopmiddag buiten het gemeentehuis in museum “Mooi Nederland” georganiseerd. Informatieavonden werden vaak wel in het gemeentehuis gehouden.

Doordat de stuurgroep en projectgroepen en de bewoners en andere actoren elkaar nodig hadden voor de realisatie van hun eigen doelstellingen, was er een goede constructieve relatie aanwezig.

4.3.5 Geschikte problematiek

Een probleem moet om geschikt te zijn voor interactieve beleidsvoering niet urgent zijn. De problematiek bij Water Werkt was niet urgent. Het project moest echter wel snel gerealiseerd worden in verband met de tijdstermijn van de subsidies.

Wat Water Werkt voor de stuurgroep en projectgroepen aantrekkelijk maakte, is de complexiteit, het integrale karakter, de grote groep betrokkenen en de intensieve interactie met bewoners. Het was geen standaard project waar alleen technische oplossingen bedacht werden. Het project kon alleen slagen als naast technische oplossingen er ook acceptatie voor de maatregelen was. Het besef hiervan bij de gemeente en de subsidiegevers nam pas gaandeweg het project toe. Bij de start van het project had men immers onderling al in grote lijnen bepaald wat men ging doen en hoe dat betaald zou worden. Door de communicatie en het ontwerpen met de bewoners werden plannen op z'n kop gezet.

Omdat de woonomgeving van de bewoners ging veranderen en zij daar inspraak in hadden waren de bewoners van de gemeente Ubbergen zeer geïnteresseerd in de problematiek rond Water Werkt. De problemen die speelden en de oorzaken hiervan waren voor de bewoners zeer begrijpelijk.

De problematiek rondom Water Werkt was voor de stuurgroep en projectgroepen zeer aantrekkelijk en de problematiek sprak de bewoners zeer aan. Daarom was de problematiek zeer geschikt voor een interactieve aanpak.

4.3.6 Voldoende personele capaciteit en hulpmiddelen

Toen de uitvoering van Water Werkt op zijn hoogtepunt zat, was er onvoldoende personele capaciteit. Dit vertaalde zich in een afname van communicatie met en naar de bewoners toe, zoals bijvoorbeeld het uitgeven van de nieuwsbrief.

Voor het project was veel geld beschikbaar (zie hoofdstuk 2). Het geld kon, door subsidievoorwaarden, niet in alle clusters ingezet worden. Subsidiegevers hebben voor het inzetten van subsidies na een jaar alle ruimte gegeven om deze subsidies, binnen de voorwaarden, in andere clusters in te zetten.

Voor de interactieve aanpak was met name op het hoogtepunt van het project te weinig personele capaciteit. Door de grote hoeveelheid beschikbare geld, kon veel geld besteed worden voor de interactieve aanpak, wat zijn vruchten afgeworpen heeft.

4.4 Bestuursstijl

Pröpper en Steenbeek (2001) beschrijven een zevental bestuursstijlen die worden onderscheiden aan de hand van de rol van het bestuur en participanten in een participatieladder (zie bijlage VI). Hoe hoger op de participatieladder hoe meer het beleid van de participant centraal staat, hoe groter de invloed is van de participanten, hoe groter de inhoudelijke beleidsruimte en hoe eerder de participant invloed heeft. De interactieve aanpak bij Water Werkt had een bestuursstijl dat tussen de consulterende en participerende bestuursstijl inzat. De klankbordgroep gaf soms pas zijn commentaar op uitgewerkte plannen van deeltrajecten. Voor het overgrote deel van de plannen had de klankbordgroep echter een adviserende rol (zie hoofdstuk 2), een participerende rol. Bewoners en betrokken partijen konden meedenken aan de realisatie van de doelstellen en hiervoor ideeën aanleveren.

De consulterende-participerende bestuursstijl heeft gezien de uiteindelijke resultaten van Water Werkt goed gefunctioneerd. Echter was het soms zich voordoen van de consulterende stijl niet de bedoeling geweest. Naar mijn mening (B.J. van Dijck; auteur van deze evaluatie) was er meer draagvlak gevormd en had men meer kunnen bereiken als alleen de participerende stijl toegepast was. Met deze bestuursstijl was de invloed, en dus de acceptatie van de bewoners groter geweest.

5 Faal- en succesfactoren

In het vorige hoofdstuk zijn de faal- en succesfactoren voor interactief beleid voor Water Werkt beschreven. In dit hoofdstuk worden de algemene faal- en succesfactoren beschreven.

5.1 Succesfactoren

5.1.1 Communicatie

De communicatie binnen Water Werkt wordt gezien als een van de belangrijkste factoren waardoor Water Werkt een succes is geworden. Dit geldt met name voor de communicatie met en naar de bewoners toe. Zij hadden een groot gevoel van betrokkenheid met Water Werkt, omdat vrijwel niets geheim gehouden werd en omdat ze over de aanpak en inrichting konden meebeslissen.

Bewoners werden als gelijken behandeld, niemand kreeg een voorkeursbehandeling. Hierdoor waren er ook geen misverstanden tussen projectleden onderling, men wist hoe ver men kon gaan. Er werd ook niet direct op een verzoek van een bewoner ja gezegd. Dit heeft namelijk als risico dat als het later toch met nee beantwoord wordt, het vertrouwen in de gemeente/projectleden verdwijnt.

Bij de communicatie speelde de projectcoördinator een belangrijke rol. Hij was hier zeer gedreven in en stak er ook veel energie in, als het nodig was ook eigen tijd.

Wat misschien onderschat is in dit project is het gebruik van een voorbeeld bij het afkoppelen onderaan de stuwwal. Nadat er eenmaal een aantal huizen afgekoppeld waren, kwamen er steeds meer meldingen binnen, omdat de bewoners konden zien wat er zou veranderen in eigen tuin en straat.

5.1.2 Organisatie

Met name het lef van de gemeente om het geld (1,8 miljoen euro) voor de aanpassing en verbetering van de riolering om de basisinspanning te behalen anders in te zetten, heeft geleid tot de realisatie van Water Werkt. De kleinschaligheid van de gemeente heeft gunstig uitgedaakt. Hierdoor waren de bestuurslijnen namelijk zeer kort, waardoor sneller beslissingen genomen konden worden. Dit was nodig in verband met de korte realisatietermijn. Een ander voordeel van een kleinschalige gemeente was het integrale karakter. Het aantal werknemers was klein, waardoor kennis en beslisbevoegdheden niet verspreid was over veel verschillende personen.

Dhr Kempen van de provincie Gelderland heeft voor Water Werkt veel energie gestoken in het zoeken, binnen de organisatie van de provincie, van subsidies voor Water Werkt. Dit is in het beleid van de provincie zeer ongebruikelijk. Normaliter moeten subsidies rechtstreeks aangevraagd worden, maar dhr van Kempen is als contactpersoon voor de gemeente intern op zoek gegaan naar de mogelijkheden voor subsidies vanuit de provincie.

Ingenieursbureau Moons heeft risico's genomen met de realisatie van cultuurtechnische aanpassingen. Bij Ingenieursbureau Moons was weinig tot geen ervaring met dit soort werkzaamheden. De junioriteit op het gebied van afkoppelen en het ontwerpen van beken en goten heeft als voordeel gewerkt. Er zijn constructies bedacht waar een ervaren ontwerper niet

aan zou denken. Voorbeeld daarvan is een waterkolk waar het water uitstroomde in plaats van instroomde (zie afbeelding 5.1). Onderweg zijn fouten gemaakt. Royal Haskoning, de bewoners en leden van de klankbordgroep hebben vingen deze fouten op. Van deze fouten heeft men geleerd en in het vervolgtraject goed op kunnen pakken ('learning by doing'). Doordat Ingenieursbureau Moons niet alle plannen op detailniveau van tevoren uitgewerkt had, was de planfase niet lang. Dit was voor dit project met een beperkte tijd noodzakelijk. De kosten konden hierdoor ook lager uitvallen.

Afbeelding 5.1: Een omgekeerde kolk; water stroomt de kolk uit.

De klankbordgroep is zeer belangrijk geweest voor informatie en kennis van het gebied. Informatie die de projectleden niet hadden en toch noodzakelijk was, kon gevonden worden bij de klankbordgroep of andere bewoners van het gebied. Ook het seniorenoverleg en de vele honderden bezoeken in museum "Mooi Nederland" en de contacten met bewonersgroepen tijdens informatie- en de ontwerpavonden bevorderden niet alleen draagvlak, maar ook de kwaliteit van het werk.

Het project heeft veel flexibiliteit van de betrokken partijen gevraagd in de tijdbesteding. Ze waren allemaal bereid om een hoge prioriteit aan het project te geven en hiervoor veel tijd vrij te maken, dat ten gunste kwam aan de voortgang van het project.

5.1.3 Financiën

De helft van Water Werkt is gefinancierd door externe subsidies. Voor een kleine gemeente als Ubbergen was het beschikbare bedrag hoog. De subsidiegevers gaven na intensief overleg in de stuurgroep, relatief veel vrijheid om het geld binnen de voorwaarden van de subsidies, in te zetten voor andere clusters. Doordat er veel subsidies zijn verkregen, kon het afkoppelen volledig gesubsidieerd worden, waardoor er meer bewoners bereid waren hun woning af te koppelen. Het gegeven dat bewoners hun huizen afkoppelden zegt echter niets over een toegenomen milieubesef. Sommige bewoners hebben zich echter wél uit milieuoogpunt aangemeld voor het afkoppelen van hun woning.

Ten aanzien van de financieringsstructuur is een verbeterpunt om één loket met één bijdrage regeling te creëren. Hierbij moet wel worden vermeld dat de huidige werkwijze met een optimale mix van bestaande regelingen voor de gemeente Ubbergen uit financieel oogpunt wellicht de beste oplossing is geweest.

5.1.4 Het integrale karakter

Door het integrale karakter van het project, zijn vele problemen opgelost, waardoor iedereen wel een tevreden gevoel had over de resultaten. De deelprojecten konden door het integrale

karakter met elkaar meeliften. Door bijvoorbeeld het afkoppelen te stimuleren in verband met de basisinspanning, kon de natuur hier ook van profiteren door infiltratie van het afgekoppelde water. Doordat op plaatsen in het dorp veranderingen aangebracht werden op cultuurtechnisch gebied, kon tegelijkertijd natuurontwikkeling in deze gebieden ook gestimuleerd worden. Andersom werkte het hetzelfde.

5.2 Faalfactoren

5.2.1 Tijd

Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven, hadden de subsidies een tijdlimiet. Dit werkte als voordeel, het werk moest doorgaan, maar het leidde ook tot problemen. Onder tijdsdruk moesten snel beslissingen genomen worden. Hierdoor kon soms te weinig vooronderzoek gedaan worden. Dit leidde bijvoorbeeld bij het aanleggen van infiltratievoorzieningen tot fouten. Er zijn infiltratiepunten aangelegd waarbij men niet diep genoeg geboord heeft, waardoor water op leemlagen stuitte en het systeem niet goed werkt. Er waren proefboringen uitgevoerd, maar deze waren kwantitatief onvoldoende.

Het te veel willen in een korte tijdstraject kan gezien worden als nadeel. In een korte tijd moeten alle betrokken partijen op een lijn gezet worden wat veel tijd en energie kan kosten. Doordat betrokken partijen veel tijd vrij maakten voor het project, was er uiteindelijk wel voldoende ruimte om tot een gezamenlijke oplossing te komen.

Voor de grondaankoop voor cluster 4 (Herinfiltratie en optimalisatie Polder van Beek) en 5 (Ecologische verbinding Bronnenbos De Refter) had men eerder kracht bij moeten zetten. Dit probleem werd lang onderschat. Doordat de grondaankoop langer duurde dan verwacht, is men pas laat gestart met de realisatie van cluster 4 en 5, waardoor het project uitliep. Doordat de uitvoering pas laat in het project is begonnen, kregen deze twee clusters minder aandacht. Het onderdeel natuur kreeg minder aandacht dan de cultuurtechnische stedelijke clusters, wat de betrokken ecologen betreurden. De aandacht voor het stedelijk gebied was groter. Voor de meeste bewoners zal het ook niet veel uitmaken wat er in de polders gebeurt, als hun directe woonomgeving er maar goed uit gaat zien.

5.2.2 Organisatie

In de stuurgroep kwamen te weinig hamerstukken aan de orde en veel zaken werden op detailniveau besproken. De oorzaken hiervan waren tweezijdig. Ten eerste leverde de projectcoördinator niet altijd de stukken uit de projectgroepen als hamerstukken aan voor stuurgroepvergadering. Hierdoor had de stuurgroep soms geen handvaten om beslissingen te kunnen nemen. Ten tweede waren er leden in de stuurgroep die zaken, waarbij zij belang hadden, op detailniveau wilden bespreken (bijvoorbeeld de soort steen in de beken). Hierdoor trad ook belangenverstrengeling op; de bestuurders waren aan het uitvoeren. Dit heeft de procesvoering en besluitvorming binnen de stuurgroep soms onnodig belast.

De geringe senioriteit bij de projectgroep cultuurtechniek kan naast een succesfactor ook als faalfactor gezien worden. Als er meer kennis was geweest op het gebied van afkoppelen en het aanleggen van beken en goten, konden misschien sneller oplossingen en makkelijker besluiten genomen worden.

Sommige geïnterviewden vinden dat de projectcoördinator veel tijd aan communicatie heeft gespendeerd, hetgeen ten koste zou zijn gegaan van het managen van het gehele project. Zonder de communicatie zou er echter geen draagvlak gevormd zijn, waardoor de kans groot was dat het project zou mislukken. De projectcoördinator heeft dit uitgedragen, maar heeft echter veel tijd hierin gestoken. Op initiatief van de projectcoördinator is de werkgroep communicatie opgesteld, waarin een communicatieplan is ontworpen en bewaakt (Royal Haskoning, 2001).

De projectcoördinator wordt door sommige geïnterviewden verweten dat hij te weinig oog had voor het interne management. Een voorbeeld wordt gegeven over het feit dat in de stuurgroep punten naar voren kwamen die in de projectgroepen besloten moesten worden. Hier had de projectcoördinator voor moeten waken.

Een grote faalfactor was de schuifhulp. De projectcoördinator had deze met de hulp van vertegenwoordigers van het ministerie van LNV en de provincie Gelderland, ontwikkeld om het verschuiven van de subsidies over de verschillende clusters overzichtelijk te maken (zie hoofdstuk 2). De schuifhulp bleek echter moeilijk toegankelijk. Tot aan het eind van het project toe is de projectcoördinator naar de mening van sommige stuurgroepleden onvoldoende in geslaagd om voor hen het financiële beeld transparant te maken. De schuifhulp bleek voor velen te sterk geschematiseerd te zijn, waardoor onvoldoende zicht op de consequenties van financiële voorstellen ontstond. Er waren echter geen andere instrumenten beschikbaar. Hierdoor ontstond zelfs irritatie bij stuurgroepleden, wat niet bevorderlijk was voor de sfeer tijdens de vergaderingen. Naast irritatie heeft dit ook veel vergadertijd gekost, waardoor andere (urgente) agendapunten niet altijd voldoende aan de orde kwamen.

De klankbordgroep had veel specifieke kennis over het gebied, maar enkele leden voelden zich onderschat door de project- en stuurgroep. Leden van de stuurgroep gaven zelf ook toe dat de klankbordgroep onderschat is geweest. Er werden soms plannen al goedgekeurd of er werden beslissingen genomen, voordat de klankbordgroep om advies en kennis was gevraagd (zie hoofdstuk 4). Dit kan ook aangerekend worden voor de tijdsdruk waaronder Water Werkt stond.

Een aantal stuurgroepleden stellen dat in het voor- en achtergrondsdocument geen goede organisatorisch en communicatieve kaders zijn geschapen. Gaande het project is de aanpak, zowel communicatief en organisatorisch aangepast. Voor een project op deze schaal is de aanpak nog wel controleerbaar. Als echter voor een groter project een aanpak als deze wordt gebruikt, zouden er wel problemen kunnen ontstaan.

5.2.3 Afkoppelen

Er is veel energie, geld en tijd in het afkoppelen van de woningen op de stuwwal gestoken. Mede daardoor is waarschijnlijk onvoldoende tijd beschikbaar geweest voor de andere gebieden en is de doelstelling voor afkoppelen onderaan de stuwwal niet behaald. Een tweede reden is dat de bewoners die onderaan de stuwwal wonen altijd een angst hebben gehad voor water. Een derde reden is dat men eerst op een civieltechnisch manier het water af wilde koppelen. Daarbij zou de voortuin overhoop worden gehaald en het resultaat zou niet te zien zijn (water onder de grond). Door het afgekoppelde water ook in deze delen bovengronds te laten stromen, zijn meer bewoners bereid gevonden om hun woning af te koppelen. Het koste echter wel meer geld dan ondergrondse voorzieningen. Dit stuitte op weerstand van enkele

stuurgroepleden, omdat zij het geld liever in andere deelproject staken, zoals natuurontwikkeling.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden aan de hand van de doelstellingen, beschreven in het voor- en achtergrondsdocument (Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999), conclusies getrokken met betrekking tot de resultaten. Om in de toekomst integrale waterprojecten beter aan te kunnen sturen, zullen aan de hand van voorgaande hoofdstukken conclusies getrokken worden over het proces en aanbevelingen gedaan worden waar het proces verbeterd kan worden.

6.1 Inhoudelijke resultaten

De volgende doelstellingen zijn behaald:

- Het afkoppelen van woningen en wegen op de stuwwal (6.000 m³/j aar);
- Het afkoppelen van bronnen (300.000 m³/jaar);
- Het infiltreren van afgekoppeld water (33.000 m³/jaar);
- Het benutten van het afgekoppelde bron- en hemelwater voor herstellen van ecologische verbindingzones en kwelsystemen;
- Het bovengronds halen van water door middel beken (850 m) en goten (2000 m);
- Het tegengaan van ongewenste ruimtelijk ontwikkelingen in het gebied tussen de polders van Beek en Ubbergen.

De volgende doelstellingen zijn nog niet behaald:

- Het afkoppelen van woningen en wegen onderaan de stuwwal (26.000 m³/jaar). Dit kwam doordat men te laat van start is gegaan, bewoners in eerste instantie alleen de nadelen zagen (wateroverlast) en daarom moeilijker te overtuigen waren, te veel geld geïnvesteerd is in het afkoppelen op de stuwwal en omdat alleen de voorkanten van de huizen afgekoppeld konden worden;
- Het herstel van ecologische verbindingen en kwelsystemen en –vegetaties, omdat men pas laat over de gronden kon beschikken, waardoor de plannen tot heden nog in uitvoering zijn. Ook zal het beoogde grondwaterpeil pas op zijn vroegst in 2008 behaald worden. Monitoring zal uit moeten wijzen of deze doelstellingen behaald worden.

6.2 Proces

In voorgaande hoofdstukken staan succes- en faalfactoren van het proces beschreven. Samenvattend kan, gezien de resultaten, geconcludeerd worden dat de volgende factoren hebben geleid tot succes:

- Het lef van de gemeente om aan dit project te beginnen en hierin veel gemeentelijke middelen te investeren;
- De kleinschaligheid van de gemeente, waardoor de bestuurslijnen zeer kort waren;
- Het enthousiasme van bewoners en leden van klankbordgroep, stuurgroep en projectgroepen. Zij hebben veel energie en flexibiliteit opgebracht om project tot een succes te maken;

- De aanpak waarbij zonder gedetailleerde plannen en ervaring aan de uitvoering begonnen werd, waardoor veel geld en tijd bespaard bleef, nieuwe ideeën ontstonden, maar wel risico's genomen werden;
- De interactieve aanpak. De intensieve, persoonlijke communicatie met en naar bewoners en stuurgroepen, waardoor draagvlak gevormd werd. Van alle vormen van communicatie kan geconcludeerd worden dat de persoonlijke benadering het meest effectief is geweest. Door deze benadering kregen de bewoners het gevoel dat ze serieus genomen werden en invloed konden uitoefenen. Uit de aanpak van soortgelijke plannen blijkt dat door slechte communicatie een project kan falen. De interactieve aanpak voldoet aan de eisen die gesteld worden voor interactieve beleidsvoering, waardoor de interactieve aanpak succesvol werd;
- Het integrale karakter, waardoor projecten met elkaar konden meeliften;
- De beschikbare tijd (kort) en middelen, waardoor het project niet stil kon blijven staan en snel beslissingen genomen werden.

De volgende punten hebben het proces gestremd:

- Het onderschatten van de kennis en functie van de klankbordgroep door stuurgroep en projectgroepen;
- Het nemen van besluiten op detailniveau in de stuurgroep;
- Onvoldoende voorbereiding besluiten in andere groepen;
- Onvoldoende voor alle stuurgroepleden overzichtelijk kunnen krijgen van de financiën;
- Het te veel tijd besteden aan communicatie door de projectcoördinator;
- Het niet goed verdelen van tijd over de verschillende clusters;
- De beperkte tijd waardoor niet voldoende vooronderzoek gedaan kon worden.

6.3 Algemene conclusie

Aan de hand van bovenstaande punten, kan de volgende conclusie getrokken worden:

Het proces en de interactieve aanpak van Water Werkt heeft ervoor gezorgd dat het project een succes is geworden. Deze aanpak kan door andere gemeenten overgenomen worden onder de voorwaarde dat het project kleinschalig wordt aangepakt door bijvoorbeeld deelprojecten en voldoende mandatering van in de stuurgroep participerende ambtenaren.

6.4 Aanbevelingen

Aan de hand van voorgaande hoofdstukken kunnen de volgende aanbevelingen gedaan worden:

- De klankbordgroep moet een alleen een adviserende rol hebben en geen consulterende rol krijgen;
- Bij het samenstellen van de stuurgroep moet gekeken worden dat de leden voldoende mandaat hebben en dat geen belangenverstrengeling optreedt. Zo kan een gemeente meerdere “petten” op hebben. Aan de ene kant zijn ze eigenaar van grond en moeten ze in de stuurgroep meebeslissen over de uitvoering van de werkzaamheden op die gronden.

- Bewoners moeten zo vroeg mogelijk bij het proces worden betrokken om draagvlak te vormen;
- Het opdelen van een project in kleine deelprojecten, waardoor alle deelprojecten voldoende aandacht krijgen;
- Om draagvlak te vormen en een integraal waterproject te laten slagen moeten bewoners intensief en persoonlijk benaderd worden en bij het project betrokken worden. De aanpak is afhankelijk van de situatie en omgeving en moet in een communicatieplan worden vastgelegd;
- Gebruik maken van voorbeelden, bijvoorbeeld al een huis afkoppelen, zodat bewoners kunnen zien wat de bedoeling is;
- Er moet tijd genomen worden om een gedegen vooronderzoek te verrichten om niet voor verrassingen tijdens de uitvoering te komen te staan;
- Er moet één centraal loket bij de provincie ontstaan waar gemeenten aan kunnen kloppen voor subsidie voor integrale (water)projecten;
- Binnen projectorganisatie moet financiële en administratieve ondersteuning verankerd worden;
- Het is te overwegen de intenties van de projectpartners in een convenant vastleggen dat voor een integraal project de doelen vast staan, maar dat binnen het project maximale flexibiliteit voor herfinancieringen tussen de verschillende deelprojecten toegestaan wordt.

Specifiek voor Water Werkt kunnen verder de volgende aanbevelingen gedaan worden:

- Voor het nazorgtraject moet een plan opgesteld worden met actiepunten die ondernomen moeten om de gedachtegoed van Water Werkt, de bescherming van het waterkwaliteit en het beheer en onderhoud te waarborgen;
- Afkoppelen van woningen moet voortgezet worden, in ieder geval tot de basisinspanning behaald is;
- Het succes en aanpak van Water Werkt moet uitgedragen worden naar andere gemeenten. De website kan hierbij als hulpmiddel dienen;
- Als er geld overblijft, inzetten voor de doelstellingen die nog niet behaald zijn, zoals bijvoorbeeld de basisinspanning;
- Na afloop van het project een evaluatie van de mening en ervaringen van de bewoners over het gehele project, door bijvoorbeeld een enquête.

Literatuurlijst

- Buro Hemmen & Ingenieursbureau Moons, 1999. GeBeVe-project Anti-verdroging en milieu Beek Ubbergen, voor- en achtergrondsdocument. Ubbergen.
- Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreinigende Oppervlaktewateren (CUWVO), 1992. Aanbevelingen voor het beleid en de vergunningverlening met betrekking tot overstorting uit rioolstelsels en regenwaterlozingen. CUWVO VI: Subwerkgroep Eisen rioolwateroverstorten, Den Haag.
- Dewitte, A., 2000. Evaluatie Waterplan Nijmegen. Universiteit Wageningen
- Geldof, G.D., 2002. Omgaan met complexiteit bij integraal waterbeheer. Tauw bv, Enschede.
- Geldof, G.D., 2002. The Nijmegen Water Plan and Diffuse Pollution, Integrated Water Management from Theory to Practice. Proceedings 6th International Conference on Diffuse Pollution (2002), IWA/NVA, Amsterdam, pp. 69-76.
- Gemeente Renkum, 2002. Informatiebrief Afkoppelen Hemelwater, Gemeente Renkum.
- Gemeente Renkum, 2000. Laat 't water z'n gang gaan..., Gemeente Renkum.
- Gemeente Renkum, datum onbekend. "Schoon water in de grond", aanpak publieksvoorlichting afgekoppelde gebieden. Gemeente Renkum
- Gemeente Ubbergen, 1999. Folder Water Werkt in Beek en Ubbergen. Ubbergen.
- Lubberhuizen, S.J., 1995. 'Vreemd' water in Ubbergen, Onderzoek naar bronafkoppeling ten behoeve van bronwater in de riolering. ACE Ingenieurs & Adviesbureau en Hogeschool Larenstein, Velp.
- Ministerie van Landbouw, Natuur & Visserij, 1990. Natuurbeleidsplan. Regeringsbeslissing. Ministerie van Landbouw, Natuur & Visserij, Den Haag
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1989. Derde Nota Waterhuishouding. Water voor nu en later. SDU, Den Haag.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998. Water Kader. Vierde Nota Waterhuishouding. SDU, Den Haag.
- Pröpper, I., Steenbeek, D., 2001. De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders. Uitgeverij Coutinho b.v., Bussum.
- Provincie Gelderland, 1996a. Waterhuishoudingsplan Gelderland voor de jaren 1996-2000. Provinciaal Bestuur van Gelderland, Arnhem.
- Provincie Gelderland, 1996b. Streekplan Gelderland 1996. Stimulans voor ontwikkeling, ruimte voor kwaliteit en zorg voor omgeving. Provinciaal Bestuur van Gelderland, Arnhem

Royal Haskoning, 2001. Communicatie binnen het project “Water Werkt in Beek en Ubbergen!” presenteren, luisteren en plannen opstellen met de bewoners. Nijmegen.

Woerkum, C.M.J. van, 2000. Communicatie en interactieve beleidsvorming. Samsom, Alphen aan den Rijn.

Internet: www.waterwerkt.nl
 www.waterland.net
 www.verdroging.nl
 www.minlnv.nl
 www.geocities.com/rooseveltsingel

Bijlage I Lijst met geïnterviewden

Geïnterviewden eerste ronde:

- Burgemeester Wilbers, gemeente Ubbergen
- Dhr de Vriend, Royal Haskoning
- Dhr Bragonje, Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij
- Dhr Kempen, Provincie Gelderland
- Dhr Meurs, gemeente Ubbergen
- Mevr Vugs, Ingenieursbureau Moons
- Dhr Dielen, Waterschap Rivierenland
- Mevr Reijnierse, Waterschap Rivierenland
- Dhr Gerven, Waterschap Rivierenland

Geïnterviewden tweede ronde:

- Dhr de Vriend, Royal Haskoning: nadere toelichting communicatie en een nadere toelichting over de kritiek over zijn rol;
- Dhr Meurs, Gemeente Ubbergen: nadere toelichting communicatie en werkzaamheden t.b.v. de promotie van recreatie;
- Mevr Vugs en dhr Scholtens, Ingenieursbureau Moons: nadere toelichting cultuurtechnische aanpak en werkzaamheden;
- Dhr van de Veen, Waterschap Rivierenland: toelichting waterpeilbesluit;
- Dhr Artz, dhr Merkus en dhr van Dorst, klankbordgroep: mening van de klankbordgroep hun eigen invulling;
- Dhr van Ziel, Buro Hemmen: toelichting werkzaamheden t.b.v. natuurontwikkeling en herstel;
- Dhr Braster, Ben Braster Natuurbeheer: toelichting werkzaamheden t.b.v. natuurontwikkeling en herstel.

Bijlage II Beschrijving clusters

1 Herstel bronnen op de stuwwal

Bronnen van de Filosofenbeek en ook de bedding van de beek waren ernstig verontreinigd door ingespoeld zand, puin en ander materiaal dat met het water van de Oude Kleefse Baan via een parkeerplaats het dal inspoelt. Van de kenmerkende vegetatie was vrijwel verdwenen. Een oplossing is ervoor zorgen dat water van verdichte en verharde oppervlakken bij Tivoli en in Berg en Dal het dal niet meer in kan spoelen. Er spelen tevens ook andere bronnen een rol, maar deze zijn minder ernstig.

Daarnaast zijn in dit deelproject maatregelen voorgesteld ter verbetering van de inzijging van water in de stuwwal.

Doelen:

- Wegnemen verontreiniging van bronnen en beken
- Wegnemen erosieproblemen in brongebieden
- Verbeteren van inzijging
- Tegengaan verdroging

2 Beken in Beek I

De beken de Oorsprong en de Elzenbeek ontspringen te hoogte van Beek. Tot de Rijkstraatweg stroomt het door een min of meer natuurlijke omgeving. Hierna begint aaneengesloten bebouwing. De Elzenbeek verdween rechtstreeks in het riool. De Oorsprong verdwijnt in een ondergrondse leiding die eerst het water naar de vijvers van bejaardentehuis Het Hôfke voerde en daarna naar de vijver aan de Brederostraat. Hiervandaan voerde het weer verder de sloten in de Polder van Beek

Het idee van dit deelproject was om de beken bovengronds af te laten stromen, via aangelegde goten, Naar de Polder van Beek Ubbergen. Daar zou een natte natuurzone kunnen worden ontwikkeld. Door de opgebouwde tegendruk zou de kwelstroom uit de stuwwal weer aan de oppervlakte kunnen treden.

Doelen:

- Afkoppelen van bronwater van de riolering
- Herstel en ontwikkeling natte natuur in de Polder van Beek
- Tegengaan verdroging
- Beleefbaar maken van bron- en beekwater

3 Waterretentie op de stuwwal

Bij zware regenval leidde op de steile hellingen van de stuwwal grote hoeveelheden water tot afstroming. Dit leidde tot erosie van wegen en paden en wateroverlast aan de voet van de stuwwal. Een oplossing zou wateropvang kunnen zijn. Daarnaast zou hemelwaterafvoer van bebouwing op de stuwwal afgekoppeld kunnen worden van het riool en geïnfiltreerd worden in de bodem.

Doelen:

- Tegengaan wateroverlast

- Tegengaan erosie
- Tegengaan verdroging
- Afkoppelen hemelwater van de riolering, tegengaan overstort rioolstelsel

4 Herinfiltratie en optimalisatie Polder van Beek

Kwelafhankelijke vegetaties in de Polder van Beek zijn praktisch geheel verdwenen. Het gebied is aangewezen als Reservaatgebied. Probleem is dat er zich ook een waterkerskwekerij heeft gevestigd die kan concurreren met de verwerving van grond.

Het terugbrengen van kwelvegetaties zou mogelijk kunnen zijn door bronwater niet af te voeren via sloten en riool, maar te herinfiltreren boven de voet van de stuwwal, waarna het in de polder weer als kwel aan de oppervlakte kan komen (zie deelproject 2)

Doelen:

- Herstel en ontwikkeling natte natuur in de Polder van Beek
- Tegengaan verdroging
- Beleefbaar maken bron- en beekwater

5 Ecologische verbinding Bronnenbos De Refter

Het water uit de bronnen in de omgeving van De Refter stroomt nu via ingegraven sloten naar de bermsloot van de N325 en vandaar naar Het Meer. De aanliggende terreinen lagen grotendeels braak en herinrichting t.b.v. natuurontwikkeling zou geen bij de particuliere eigenaren niet op grote bezwaren stuiten. Tevens lag het voormalige wasserijterrein braak, maar hiervoor waren bouwplannen ontwikkelde, die niet gunste komen van natuurbeheer. Het idee was om integrale natuurbeheer in gang te zetten op deze terreinen, waarbij het water uit de bronnen via een natuurlijke beek op een zo hoog mogelijke peil richting Het Meer afstroomt. De N325 is hierbij de grootste barrière. Een grote duiker of een open verbinding met roosters zou een verbinding voor water en dieren kunnen vormen.

Doelen:

Herstel stevige ecologische verbinding uit Natuurbeleidsplan

Tegengaan verdroging

Creëren natte natuur

Beleefbaar maken bron- en beekwater

6 Beken in Beek II

Langs het oostelijke deel van de Rijksweg trad water van verschillende bronnen uit. De plannen waren om een "beek" aan te leggen langs de weg, waarin het verzameld wordt. Het water zou door middel van twee zijbeken door de woonwijken kunnen worden geleid. Het hemelwater van huizen en verharding zouden hierop kunnen worden afgevoerd en vervolgens in de bestaande groenstroken langs de N325 worden geïnfiltreerd. De hoofdbeek lang de Rijksweg kwam uit in de benedenloop van de Filosofenbeek. In plaats van de benedenloop rechtstreeks in het Wylmeer uit te laten stromen, bestond de plan om deze langs de N325 te laten stromen om daarmee de natte natuur ook in droge perioden van water te blijven voorzien.

Doelen:

- Verminderen belasting riool- en zuiveringsstelsel
- tegengaan verdroging
- creëren natte natuur
- beleefbaar maken bron- en beekwater

7 Voorlichting

De bewoners van Beek en Ubbergen waren door verschillende redenen vertrouwd met het water van de stuwwallen. Ten eerste stonden vroeger wasserijen die gebruik maakten van het water. Ten tweede De beken zijn een recreatief element voor de gemeente. Ten slotte waren er ook nadelen: zo zorgde het water in combinatie met de hoogteverschillen soms voor overlast. Er werd aangenomen dat door al deze redenen het water "leefde" onder de bewoners. Initiatieven die het watersysteem veranderen, zouden op veel belangstelling kunnen rekenen, zowel instemmend als kritisch. Het was dan ook van groot belang dat de omgeving goed op de hoogte werd gehouden van de problemen en beoogde oplossingen.

Doelen:

- Draagvlak scheppen voor maatregelen
- Draagvlak scheppen voor het goed omgaan met het water in ruime zin

Bijlage III Toelichting subsidies

- **BGM (Bijdrage Gebiedsgericht Milieubeleid).** Het doel is het bijdragen aan de kosten van activiteiten die passen binnen een provinciaal uitvoeringsprogramma, een gebiedsplan en een gebiedsprogramma, ter verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van plangebieden met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, openluchtrecreatie, cultuurhistorie, water of milieu; Of passen binnen een provinciaal uitvoeringsprogramma, een reconstructieplan, ter verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van reconstructiegebieden (www.verdroging.nl).
- **DB&SW (Diffuse Bronnen en Stedelijk Waterbeheer).** Deze regeling biedt subsidie voor de planvormingfase van vernieuwende projecten op het gebied van duurzaam stedelijk waterbeheer. Voor bestaand stedelijk gebied worden ook uitvoeringskosten gesubsidieerd (www.geocities.com/rooseveltsingel).
- **EGM (Effect Gerichte Maatregelen),** voormalig OBN (Overlevingsplan Bos en Natuur van Bosgroep Gelderland). In 1995 is het OBN opgesteld. Het is bedoeld om ecosystemen en biodiversiteit te herstellen en te behouden door tijdelijke maatregelen (www.minlnv.nl).
- **GeBeVe (Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging).** In het kader van de GeBeVe-regeling krijgen projecten voor de bestrijding van verdroging een subsidie van maximaal 50 procent van de inrichtingskosten. Als schade aan naburige landbouwgronden door technische aanpassingen niet is te vermijden, wordt in een aantal situaties een eenmalige vergoeding aan het betreffende landbouwbedrijf ook voor 50 procent gesubsidieerd (www.waterland.net).
- **POP (Plattelands Ontwikkeling Programma).** Het POP is een Europese stimuleringsregeling voor de ontwikkeling van plattelandsgebieden en legt het accent op herstructurering van de agrarische sector met als doel Het Meer aantrekkelijk maken voor de inwoners van stad en land. De aanvragen lopen via de provincie. Een van de voorwaarden is dat cofinanciering vanuit de publieke sector evenredig is aan de subsidiebijdrage. De POP-gelden zijn een stimulans voor de verbetering voor de landbouw, maar ook voor natuurontwikkeling en recreatie (www.minlnv.nl).
- **REW (Dienst Ruimte Economie en Welzijn van de provincie Gelderland).** Zij hebben een bijdrage toegezegd voor het ontwikkelen van ecologische verbindingzones.
- **SVG (Subsidieregeling Verdrogingbestrijding Gelderland).** De provincie Gelderland heeft extra geld (uit grondwaterontheffing) beschikbaar gesteld voor de bestrijding van verdroging in de omgeving van bestaande grondwateronttrekkingen (www.waterwerkt.nl).

Bijlage IV Beleidspunten voor het afkoppelen van woningen

Algemeen

Bewoners die zich niet tijdig hebben aangemeld voor de afkoppelcampagnes en hiervoor toch nog interesse tonen, mogen toch worden afgekoppeld.
Indien er binnen het project werkzaamheden van start gaan, de betrokken bewoners over de werkzaamheden informeren middels een persbericht in de Rozet, wat tenminste twee weken van te voren moet worden ingeleverd. Tevens moeten de bewoners in de directe omgeving ook geïnformeerd worden.
Belangrijke informatie zoals rouw- en trouwplechtigheden, wielerrondes en braderieën altijd doorgeven aan de uitvoerder van de werkzaamheden.
Adhoc-groepen zonder communicatie naar de andere groepen en de projectcoördinator mogen niet meer bestaan.
Indien iemand naar het informatiepunt komt en er actie ondernomen moet worden, wordt de volgende procedure in werking gesteld: de vraag of het probleem wordt in het volgende stafoverleg meegenomen, een week daarna krijgt de betrokken persoon antwoord. Lukt dat niet mondeling, dan wordt er een standaard brief verstuurd, met daarin de vraag contact met ons op te nemen. De standaardbrief wordt pas opgesteld wanneer zich de hierboven beschreven situatie zich voordoet.
Het WW-logo dient voor alle te verzenden stukken te worden gebruikt.
Ten aanzien van lang lopende conflicten tussen burens is afgesproken dat we ons richten op het verantwoord afkoppelen en niet op het oplossen van het conflict.
Indien gevraagd wordt naar een grijswatercircuit, is het onze taak om de mensen door te verwijzen, eventueel met een folder.
Als we in het dorp op een locatie een natuurlijke beek kunnen realiseren moeten we dat doen.
Indien er in de planning een wijziging optreedt, dan wordt die wijziging opgenomen en een nieuwe planning toegezonden.
Per afkoppeladres dient alles bewaard te worden. Indien er sprake is van wijzigingen in het ontwerp of planherziening dient het oude plan bewaard te worden. De nieuwe wijzigingen dienen van een datum voorzien te zijn en weer ondertekend te worden. Van door beide partijen ondertekende stukken dient uiteindelijk het origineel naar het gemeentehuis te gaan. In het gemeentehuis dient een registratie plaats te vinden vanaf de aanmelding tot de oplevering. Van de personen die zich uit de afkoppelcampagne hebben teruggetrokken dient ook alles bewaard te worden.
Na de oplevering van afgekoppelde woningen dienen de betrokken personen telefonisch te worden benaderd en wordt er een enquête naar hen toegestuurd. Op die manier checken we de werkzaamheden en de tevredenheid.

Planvorming

Alle woningen die aan een waterspoor gekoppeld kunnen worden, op het waterspoor afkoppelen. In die gevallen waar mogelijk de afkoppelcampagne omzeilen.
Hoofddoelstelling voor het afkoppelen is het geven van technisch advies. Voor ecologisch advies kunnen wij terecht bij Henk van Ziel en/of Ben Braster.
Indien tijdens een afkoppelgesprek blijkt dat afkoppelen geen effect heeft, omdat het perceel geen water kan infiltreren, dan is de conclusie: <i>niet overgaan tot afkoppelen!</i> Wanneer er echter voor de woning een beek langs komt te liggen, moet er gekeken worden of het regenwater daar naartoe afgevoerd kan worden. Meldt dan aan de eigenaren van het perceel dat het ontwerp en de uitvoering van het plan op zich laat wachten totdat de beek gerealiseerd is.
Indien de kosten niet opwegen tegen de baten, dan niet afkoppelen
Tijdens de afkoppelgesprekken dient vastgesteld te worden van welk materiaal de dakgoten en regenpijpen gemaakt zijn. Ook de lengte van de dakgoot dient geregistreerd te worden. De lengte van de regenpijpen zijn niet van belang. (houten bekistingen bevatten altijd zinken dakgoten.
Wanneer er gootjes in de ontwerpen worden opgenomen, worden deze altijd waterdicht gemaakt met een cement- of cementachtige specie of een andere daarvoor te gebruiken materie.
Afkoppelplannen die boven de Fl. 5000,00 uitkomen, moeten in de staf worden besproken.
Als het plantechisch beter uitkomt om een regenpijp te verplaatsen, dan is dat toegestaan.
Regentonnen zijn onderdeel van het materiaal en kunnen dus in de ontwerpen worden opgenomen.
Voor bomen op 1,3 m. met een stamdiameter groter of gelijk aan 10 cm. dient een kapvergunning te worden aangevraagd.

Overeenkomsten

Indien binnen vijf jaar na aanmelding blijkt dat door een ondeugdelijke constructie (nat)schade ontstaat in de ogen van de eigenaar, dan is deze verplicht dit te melden bij de gemeente. De gemeente treedt dan in overleg met de gedupeerde en zal de schade verhelpen. Indien blijkt dat de schade niet aan de eigenaar verwijtbaar is, zal de gemeente in de te maken kosten voorzien.
De garantieverklaring geldt met terugwerkende kracht.
Indien de bewoner van een pand het pand huurt, moet deze contact opnemen met de eigenaar. De eigenaar dient de afkoppelovereenkomst te ondertekenen en hij is ook ons aanspreekpunt. Wil de eigenaar de huurder bij het afkoppelen betrekken, dan is dat mogelijk.

Overige

Wanneer tijdens de uitvoering van het plan civieltechnische wijzigingen gewenst of noodzakelijk zijn, dient hierover contact te worden opgenomen met de ingenieurs van Moons. Als tijdens de uitvoering veranderingen nodig zijn die meer kosten, dient contact opgenomen te worden met de projectcoördinator.
Wanneer op een perceel van een af te koppelen woning renovatie of andere bouwplannen aan de gang zijn, moeten we dit strikt gescheiden houden van onze werkzaamheden, met name financieel.

Bijlage V Publicaties

Artikel	Blad	Datum publicatie
Ubbergen bindt de strijd aan met verdroging	De Gelderlander	29-07-1998
Verdrogingbestrijding Beek-Ubbergen	Dijkbrief Polderdistrict Groot Maas en Waal	September 1998
Zeven miljoen voor Stuwwal Subsidiegevers in rij voor natuurontwikkeling en aanpak wateroverlast Beek en Ubbergen	De Gelderlander	21-05-1999
Provincie: grond Kasteelselaan Ubbergen opkopen	De Gelderlander	08-07-1999
Werkbezoek aan Beek-Ubbergen	GroenLinks ledenkrant	17-09-1999
Beekjes in 2001 terug in Beek	De Gelderlander	30-10-1999
Bronwater kan gaan vloeien: geld provincie is startsein project	De Gelderlander	12-11-1999
Informatieavonden over bronwaterproject in Beek-Ubbergen	De Gelderlander	27-11-1999
Integraal Waterbeheer: in Beek komen de beken terug	Milieu Kort (59)	Juli 1999
Van zeem naar spons: Waterwerk in Beek- Ubbergen	Dijkbrief Polderdistrict Groot Maas en Waal	December 1999
Bronnen in Beek in kaart gebracht	De Gelderlander	December 1999
Voorbode bouw bij Ubbergs bronnenbos	De Gelderlander	06-01-2000
Trossen los voor Water Werkt	De Rozet	13-01-2000
Project Water Werkt van start	De Rozet	09-03-2000
Project Water Werkt door bevolking enthousiast onthaald	De Rozet	06-04-2000
Ubbergen: toerisme en natuur	De Gelderlander	10-04-2000
Alleen het wat gaat straks snel in Beekse wijk	De Gelderlander	13-07-2000
Heropening Nieuwe Holleweg opgeschort	De Gelderlander	18-07-2000
Plan voor dorpshart Beek klaar	De Gelderlander	28-08-2000
Stenen beken	De Gelderlander	11-09-2000
Centrumplan Beek aangenomen zonder nieuw verkeerstopplan	De Gelderlander	13-10-2000
Beek stroomt na halve eeuw weer dor Beek	Algemeen Dagblad	11-09-2000
Beekwater stroomt vrij	Zondagskrant	26-11-2000
Eerste fase project Water Werkt gerealiseerd	De Rozet	30-11-2000
Bronwater stroomt weer door Beek-Ubbergen	De Brug	06-12-2000
Bronwater stroomt weer vrij door Beek	De Gelderlander	11-12-2000
Feestelijke opening Water Werkt	De Rozet	14-12-2000
Afkoppelingsproject Beek: "Betrokkenheid bewoners essentieel voor succes"	Milieu Kort	Januari 2001
Afkoppelen centraal op RIONED-dag	Stichting RIONED nieuwsbrief	Maart 2001
Water Werkt.....Spektakel	De Rozet	14-06-2001
Ubbergen krijgt pluim voor het schone water	De Gelderlander	24-07-2001
Wonderbaarlijke aanpak gemeenteriool Ubbergen	Riolering (onafhankelijke vakblad voor de	Augustus 2001

	rioleringsector)	
Geen dorst	De Gelderlander	04-12-2001
Bouwen of verplaatsen HAVO	De Gelderlander	19-12-2001
Project Water Werkt bijna afgrond	De Gelderlander	19-01-2002
Nieuwe namen voor Beekse beken	De Gelderlander	16-02-2002
Einde nadert voor “eindeloos” waterproject	De Gelderlander	Juni 2002
Spetterend Water Werkt	De Rozet	13-06-2002
Ik heb vast nog een week lang natte voeten	De Gelderlander	24-06-2002
Geslaagde Water Werkt middag in Beek- Ubbergen	De Rozet	27-06-2002

Bijlage VI Verschillende bestuursstijlen

Bestuursstijl	Rol van het bestuur	Rol van de participant
<i>Interactief</i>		
Faciliterende stijl	Het bestuur biedt ondersteuning (tijd, geld deskundigheid, materiële hulpmiddelen).	Initiatiefnemer
Samenwerkende stijl	Het bestuur werkt op basis van gelijkwaardigheid met andere partijen samen.	Samenwerkingspartner
Delegerende stijl	Het bestuur geeft aan de participant de bevoegdheid om binnen randvoorwaarden zelf beslissingen te nemen of uitvoering aan beleid te geven.	Medebeslisser
Participatieve stijl	Het bestuur vraagt een open advies waarbij veel ruimte voor discussie en inbreng is. Dit betekent onder meer dat de participant een eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting kan aangeven.	Adviseur
<i>Niet interactief</i>		
Consultatieve stijl	Het bestuur raadpleegt de participant over een gesloten vraagstelling: deze kan zich uitspreken over een gegeven beleidsaanpak binnen een gegeven probleemomschrijving.	Consultor
Open autoritaire stijl	Het bestuur voert geheel zelfstandig beleid. Om het beleid bekend te maken, verschaft het hierover informatie. Om het beleid te laten slagen, tracht het doelgroepen zo nodig te overtuigen of te overreden.	Doelgroep van onderzoek of voorlichting
Gesloten autoritaire stijl	Het bestuur voert geheel zelfstandig beleid en verschaft hierover geen informatie.	Geen